

II

(Muud kui seadusandlikud aktid)

OTSUSED

KOMISJONI OTSUS (EL) 2020/519,

3. aprill 2020,

jäätmekäitlussektori parimaid keskkonnajuhtimistavasid, keskkonnatoime näitajaid ja tippaseme võrdlusaluseid sisaldava võrdlusedokumendi kohta, mis on ette nähtud määrusega (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 761/2001 ning komisjoni otsused 2001/681/EÜ ja 2006/193/EÜ, ⁽¹⁾ eelkõige selle artikli 46 lõiget 1,

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruse (EÜ) nr 1221/2009 kohaselt peab komisjon koostama konkreetsete majandussektorite jaoks sektorite võrdlusedokumendid. Need dokumendid peavad hõlmama parimaid keskkonnajuhtimistavasid, keskkonnategevuse tulemuslikkuse [Termin on muutunud. Uus termin on „keskkonnatoime“] näitajaid ning vajaduse korral tippaseme võrdlusaluseid ja hindamissüsteeme, milles on kindlaks määratud keskkonnatoime tasemed. Kui määrusega (EÜ) nr 1221/2009 loodud keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis registreeritud või selles registreerimiseks valmistuvad organisatsioonid töötavad välja oma keskkonnajuhtimissüsteemi ja hindavad oma keskkonnatoimet nimetatud määruse IV lisa alusel koostatavas või ajakohastatavas keskkonnaaruandes, peavad nad võtma neid dokumente arvesse.
- (2) Määrusega (EÜ) nr 1221/2009 on ette nähtud, et komisjon koostab töökava koos soovitusliku nimekirjaga prioriteetseks peetavatest sektoritest, mille jaoks tuleb vastu võtta sektorite ja sektoriüleised võrdlusedokumendid. Komisjoni teatises, milles käsitletakse määruse (EÜ) nr 1221/2009 (organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)) alusel kehtestatavat töökava koos soovitusliku nimekirjaga sektoritest, mille jaoks tuleb vastu võtta sektorite ning sektoriüleised võrdlusedokumendid, ⁽²⁾ määrati jäätmekäitlussektor kindlaks prioriteetse sektorina.
- (3) Jäätmekäitlussektori võrdlusedokumendis tuleks keskenduda jäätmekäitluse parimatele tavadele, näitajatele ja võrdlusalustele ning käsitleda nii avaliku kui ka erasektori jäätmekäitlusettevõtteid, sealhulgas tootjavastutuse süsteeme rakendavaid ettevõtteid ja jäätmekäitluse eest kohalikul tasandil vastutavaid haldusasutusi. Selles tuleks võtta arvesse olemasolevaid suuniseid aspektide kohta, mida hõlmavad muud liidu poliitikavahendid, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ ⁽³⁾ ja muud asjakohased jäätmevaldkonna õigusaktid ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL ⁽⁴⁾ alusel koostatud viitedokumendid parima võimaliku tehnika (PVT) kohta, ja neile suunistele ka viidata.

⁽¹⁾ ELT L 342, 22.12.2009, lk 1.

⁽²⁾ Komisjoni teatis – määruse (EÜ) nr 1221/2009 (organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)) alusel kehtestatav töökava koos soovitusliku nimekirjaga sektoritest, mille jaoks tuleb vastu võtta sektorite ning sektoriüleised võrdlusedokumendid (ELT C 358, 8.12.2011, lk 2).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17).

- (4) Võttes arvesse parimaid keskkonnajuhtimistavasid, ⁽⁵⁾ tuleks jäätmekäitlussektori võrdlusdokumendis määrata kindlaks konkreetsed keskkonnatoime näitajad, tippaseme võrdlusalused ja meetmed jäätmevaldkonna ametiasutuste ning muude era- või avaliku sektori jäätmekäitlusettevõtete jaoks, et tõsta nende jäätmekäitluse tulemuslikkust, näiteks jäätmetekke vältimise edendamise ning korduskasutamise ja ringlussevõtu suurendamise kaudu. Need elemendid aitavad organisatsioonidel teha kindlaks peamised valdkonnad, kus nad saavad võtta meetmeid kõige olulisemate keskkonnanäppide käsitlemiseks, ning loovad raamistiku säästlikkuse suurendamiseks võetud meetmete jälgimiseks.
- (5) Et organisatsioonidel, töendajatel ja muudel osalistel, sh riigiasutused, akrediteerimis- ja litsentsimisasutused ning siseauditeerimise osalevad audiitorid, oleks piisavalt aega jäätmekäitlussektori võrdlusdokumendi kasutuselevõtuks valmistuda, peaks käesoleva otsuse kohaldamise kuupäev olema 120 päeva pärast otsuse *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäeva.
- (6) Käesolevale otsusele lisatud sektori võrdlusdokumendi koostamisel konsulteeris komisjon liikmesriikide ja muude sidusrühmadega kooskõlas määrusega (EÜ) nr 1221/2009.
- (7) Käesoleva otsusega ette nähtud meetmed on kooskõlas määruse (EÜ) nr 1221/2009 artikli 49 kohaselt asutatud komitee arvamusega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Käesoleva otsuse lisas on esitatud jäätmekäitlussektori parimaid keskkonnajuhtimistavasid, keskkonnatoime näitajaid ja tippaseme võrdlusaluseid sisaldav võrdlusdokument.

Artikkel 2

Käesolev otsus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 12. augustist 2020.

Brüssel, 3. aprill 2020

Komisjoni nimel

president

Ursula VON DER LEYEN

⁽⁵⁾ Dri, M., Canfora, P., Antonopoulos, I. S., Gaudillat, P., *Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector*, JRC Science for Policy Report, EUR 29136 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-80361-1, doi:10.2760/50247, JRC111059; <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>

LISA

1. SISSEJUHATUS

Käesolev sektori võrdlusdokument põhineb üksikasjalikul teadus- ja poliitikaaruandel⁽¹⁾ (edaspidi „parimate tavade aruanne“), mille koostas Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC).

Õiguslik taust

Ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem (EMAS), milles organisatsioonid võivad vabatahtlikult osaleda, loodi 1993. aastal nõukogu määrusega (EMÜ) nr 1836/93⁽²⁾. Seejärel on süsteem kahel korral põhjalikult läbi vaadatud:

— Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 761/2001⁽³⁾;

— määrusega (EÜ) nr 1221/2009.

Kõige viimase, 11. jaanuaril 2010 jõustunud läbivaadatud versiooni uus tähtis element on artikkel 46 sektorite võrdlusdokumentide väljatöötamise kohta. Sektorite võrdlusdokumentides tuleb esitada parimad keskkonnajuhtimistavad, keskkonnatoime näitajad konkreetsete sektorite jaoks ning kui see on asjakohane, tippaseme võrdlusalused ja hindamissüsteemid, milles on kindlaks määratud keskkonnatoime tasemed.

Kuidas dokumenti mõista ja kasutada?

EMAS on vabatahtliku osalemise süsteem organisatsioonidele, kelle eesmärk on keskkonna olukorda pidevalt parandada. Selle raames pakutakse käesolevas sektori võrdlusdokumendis välja sektoripõhised suunised jäätmeäitlussektorile ning juhitakse tähelepanu mitmele täiustamisvõimalusele ja parimatele tavadele. Sektori võrdlusdokument ei piira asjaomase valdkonna õiguslike nõuete kohaldamist.

Dokumendi koostas Euroopa Komisjon, kes kasutas sidusrühmade ettepanekuid. Sektori asjatundjatest ja sidusrühmade esindajatest koosnev tehniline töörühm, mida juhtis Teadusuuringute Ühiskeskus, arutas läbi ja leppis kokku käesolevas dokumendis kirjeldatud parimad keskkonnajuhtimistavad, sektori keskkonnatoime näitajad ja tippaseme võrdlusalused; nende võrdlusaluste eesmärk on eelkõige iseloomustada sektori kõige tõhusamalt tegutsevate organisatsioonide keskkonnatoime tasemeid.

Sektori võrdlusdokumendi eesmärk on aidata ja toetada kõiki oma keskkonnatoimet parandada soovivaid organisatsioone, pakkudes ideid ja innustust, aga ka praktilisi ja tehnilisi juhiseid.

Käesolev sektori võrdlusdokument on mõeldud eelkõige organisatsioonidele, kes on EMASis juba registreeritud, samuti organisatsioonidele, kes kavatsevad tulevikus EMASis registreeruda, ning kõigile organisatsioonidele, kes soovivad parimatest keskkonnajuhtimistavatest rohkem teada saada, et parandada oma keskkonnatoimet. Seega on käesoleva dokumendi eesmärk toetada kõiki jäätmeäitlussektoris tegutsevaid organisatsioone nii otseste kui ka kaudsete parandamist vajavate keskkonnaaspektidega tegelemisel ja teabe leidmisel parimate keskkonnajuhtimistavade kohta, asjakohaste sektoripõhiste keskkonnatoime näitajate kohta oma keskkonnatoime mõõtmiseks, samuti teabe leidmisel tippaseme võrdlusaluste kohta.

⁽¹⁾ Teadus- ja poliitikaaruanne on üldsusele kättesaadav Teadusuuringute Ühiskeskuse veebisaidil aadressil <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>. Käesolevas sektori võrdlusdokumendis esitatud järeldused parimate keskkonnajuhtimistavade ja nende kohaldatavuse kohta ning selles kindlaks määratud keskkonnatoime näitajad ja tippaseme võrdlusalused põhinevad teadus- ja poliitikaaruandes avaldatud tulemustel. Dokumendis on esitatud ka kogu taustteave ja tehnilised üksikasjad. Täielik viide teadus- ja poliitikaaruandele on järgmine: Dri, M., Canfora, P., Antonopoulos, I. S., Gaudillat, P., *Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector, JRC Science for Policy Report*, EUR 29136 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-80361-1, doi:10.2760/50247, JRC111059.

⁽²⁾ Nõukogu 29. juuni 1993. aasta määrus (EMÜ) nr 1836/93 tööstussektori ettevõtetele vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EÜT L 168, 10.7.1993, lk 1).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2001. aasta määrus (EÜ) nr 761/2001 organisatsioonide vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) (EÜT L 114, 24.4.2001, lk 1).

Kuidas peaksid EMASi liikmeks registreeritud organisatsioonid sektori võrdlusdokumente arvesse võtma?

Määruse (EÜ) nr 1221/2009 kohaselt peavad EMASis registreeritud organisatsioonid võtma sektori võrdlusdokumente arvesse kahel tasandil.

- Keskkonnaülevaadete tulemuste põhjal keskkonnajuhtimissüsteemi väljatöötamisel ja rakendamisel (artikli 4 lõike 1 punkt b).

Organisatsioonid peaksid oma keskkonnanäesmärkide kindlaksmääramisel ja läbivaatamisel ning oma keskkonnatoime parandamiseks võetavate meetmete üle otsustamisel kasutama sektori võrdlusdokumendi asjakohaseid elemente kooskõlas keskkonnaülevaates ja -poliitikas kindlaks määratud asjakohaste keskkonnaaspektidega.

- Keskkonnaaruande koostamisel (artikli 4 lõike 1 punkt d ja artikli 4 lõige 4).

Keskkonnatoime aruandluseks kasutatavate näitajate ⁽⁴⁾ valimisel peaksid organisatsioonid arvesse võtma sektori võrdlusdokumendis sisalduvaid asjakohaseid sektoripõhiseid keskkonnatoime näitajaid.

Aruandluseks vajalike näitajate kogumi valimisel peaksid nad võtma arvesse asjaomases sektori võrdlusdokumendis esitatud näitajaid ja nende olulisust organisatsiooni keskkonnaülevaates kindlaks määratud oluliste keskkonnaaspektide seisukohast. Näitajaid on vaja arvesse võtta üksnes juhul, kui need on asjakohased keskkonnaülevaates kõige olulisemaks hinnatud keskkonnaaspektide jaoks.

Keskkonnatoimest ja muudest organisatsiooni keskkonnatoimet puudutavatest teguritest aru andes peaksid organisatsioonid keskkonnaaruandes märkima, kuidas on arvesse võetud asjaomaseid parimaid keskkonnajuhtimistavasid ja tipptaseme võrdlusaluseid, kui need on olemas.

Nad peaksid kirjeldama, kuidas asjakohaseid parimaid keskkonnajuhtimistavasid ja tipptaseme võrdlusaluseid (mis näitavad parimate osalejate keskkonnatoime taset) on kasutatud meetmete ja tegevuse kindlaksmääramiseks ning võimaluse korral prioriteetide seadmiseks, et keskkonnatoimet (veelgi) parandada. Samas ei ole parimate keskkonnajuhtimistavade rakendamine või kindlaksmääratud tipptaseme võrdlusaluste järgimine kohustuslik, sest EMASi vaba-tahtliku laadi tõttu hindavad organisatsioonid ise, kui otstarbekad on võrdlusalused ning kui teostatav parimate tavade rakendamine kulude ja kasu seisukohast.

Sarnaselt keskkonnatoime näitajatega peaks organisatsioon hindama parimate keskkonnajuhtimistavade ning tipptaseme võrdlusaluste vajalikkust ja rakendatavust kooskõlas organisatsiooni keskkonnaülevaates kindlaks määratud oluliste keskkonnaaspektidega, samuti tehniliste ja finantsaspektidega.

Sektori võrdlusdokumendi elemente (näitajad, parimad keskkonnajuhtimistavad või tipptaseme võrdlusalused), mida ei peeta organisatsiooni keskkonnaülevaates kindlaks määratud oluliste keskkonnaaspektide seisukohast vajalikuks, ei tule keskkonnaaruandes esitada ega kirjeldada.

EMASis osalemine on pidev protsess. Iga kord, kui organisatsioon kavandab oma keskkonnatoime parandamist (ja vaatab oma keskkonnatoimet läbi), peab ta uurima konkreetseid teemasid sektori võrdlusdokumendis, et saada ideid selle kohta, millised küsimused etapiviisilisel lähenemisel järgmisena käsile võtta.

⁽⁴⁾ EMASi määruse IV lisa punkti B alapunkti f kohaselt on keskkonnaaruandes „kokkuvõtte olemasolevatest andmetest organisatsiooni keskkonnategevuse tulemuslikkuse kohta, võttes arvesse asjaomase organisatsiooni olulisi keskkonnaaspekte. Aruanne peab sisaldama punktis C esitatud keskkonnategevuse tulemuslikkuse põhi- ja erinäitajaid“. IV lisa punkti C alapunkti 3 on sätestatud, et „lisaks peavad kõik organisatsioonid igal aastal esitama tulemuslikkusandmeid selliste oluliste otsuste ja kaudsete keskkonnaaspektide ja -mõjude kohta, mis on seotud organisatsiooni põhitegevusega, mis on mõõdetavad ja kontrollitavad ning mida ei ole põhinäitajate puhul arvesse võetud. Teave nende näitajate kohta esitatakse vastavalt käesoleva punkti sissejuhatuses esitatud nõuetele. Organisatsioon võtab võimaluse korral arvesse artiklis 46 osutatud sektori võrdlusdokumente, et hõlbustada asjakohaste sektoripõhiste näitajate kindlaksmääramist“.

EMASi tõendajad kontrollivad, kas ja kuidas on organisatsioon võtnud arvesse sektori võrdlusdokumenti oma keskkonnanaruande koostamisel [määruse (EÜ) nr 1221/2009 artikli 18 lõike 5 punkt d].

Auditi tegemisel vajavad akrediteeritud tõendajad organisatsioonilt tõendeid selle kohta, mil viisil on sektori võrdlusdokumendi olulised elemendid keskkonnanäiveaate alusel välja valitud ja kuidas neid on arvesse võetud. Nad ei kontrolli vastavust kirjeldatud tippaseme võrdlusalustele, küll aga tõendeid selle kohta, kuidas on sektori võrdlusdokumenti kasutatud suunisena, mille abil määrata kindlaks näitajad ja sobivad vabatahtlikud meetmed, mida organisatsioon saab rakendada oma keskkonnatoime parandamiseks.

Võttes arvesse EMASi ja sektori võrdlusdokumendi vabatahtlikku laadi, ei tohiks organisatsioonidele panna ebaproportsionaalset koormust selliste tõendite esitamisel. Tõendajad ei nõua eraldi põhjendust iga parima tava, sektoripõhise keskkonnatoime näitaja ega tippaseme võrdlusaluse kohta, mida on sektori võrdlusdokumendis nimetatud ja mida organisatsioon ei ole pidanud keskkonnanäiveaate alusel vajalikuks. Sellegipoolest võivad nad soovitada organisatsioonil võtta tulevikus arvesse olulisi lisaelemente, mis oleksid edaspidi veel üheks tõendiks selle kohta, et organisatsioon soovib keskkonnatoimet pidevalt parandada.

Dokumendi ülesehitus

Käesolev dokument koosneb neljast jaost. 1. jaos tutvustatakse EMASi õiguslikku tausta ja antakse juhiseid dokumendi kasutamise kohta, 2. jaos määratletakse võrdlusdokumendi kohaldamisala. 3. jaos kirjeldatakse lühidalt mitmesuguseid parimaid keskkonnajuhtimistavasid⁽⁵⁾ koos teabega nende kohaldatavuse kohta. Kui teatava parima keskkonnajuhtimistava kohta on võimalik sõnastada konkreetseid keskkonnatoime näitajad ja tippaseme võrdlusalused, esitatakse ka need. Kui näitajad ja võrdlusalused on olulised rohkem kui ühe parima keskkonnajuhtimistava seisukohalt, korratakse neid, kui see on vajalik. Lisaks konkreetsete parimate keskkonnajuhtimistavadega seotud näitajatele määratakse 3. jaos kindlaks hulk keskkonnatoime näitajaid, mida saab kasutada tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemide üldise tulemuslikkuse hindamiseks. Tippaseme võrdlusaluseid polnud võimalik kõigi parimate keskkonnajuhtimistavade ja näitajate puhul kindlaks määrata, kuna saadaval polnud piisavalt andmeid või kuna iga jäätmevaldkonna ametiasutuse või jäätmekäitlusettevõtte konkreetse asjaolud (nt maa- või linnapiirkond, kasutatava liigiti kogumise süsteemi ja jäätmekäitlussüsteemi laad, kohalikud tarbimisharjumused) erinevad sellisel määral, et tippaseme võrdlusalus poleks mõttekas. Isegi kui tippaseme võrdlusalused on esitatud, ei ole need mõeldud eesmärkidena, mille kõik jäätmevaldkonna ametiasutused või jäätmekäitlusettevõtted peavad saavutama, ega parameetritena, mille alusel võrrelda sektoris keskkonnatoimet, vaid pigem võimalikke saavutusi iseloomustavate näitajatena, mis aitavad organisatsioonidel tehtud edusamme hinnata ja motiveerivad neid oma keskkonnatoimet veelgi parandama.

Viimasena esitatakse 4. jaos ülevaatlik tabel kõige olulisemate keskkonnatoime näitajatega, nende juurde kuuluvate selgituste ja seonduvate tippaseme võrdlusalustega.

2. KOHALDAMISALA

Käesolev sektori võrdlusdokument on mõeldud kaht liiki organisatsioonidele, kes jäätmekäitlussektoris tegutsevad: (avaliku ja erasektori) jäätmekäitlusettevõtted, sealhulgas ettevõtted, kes rakendavad tootjavastutuse süsteeme, ja jäätmevaldkonna ametiasutused (jäätmekäitluse eest vastutavad ametiasutused, eelkõige kohalikul tasandil). Nende organisatsioonide tegevus vastab järgmistele Euroopa Liidu majanduse tegevusalade statistilise klassifikaatori (NACE) koodidele (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1893/2006⁽⁶⁾ kehtestatud majanduse tegevusalade statistilise klassifikaatori kohaselt):

- 38.1 — jäätmekogumine;
- 38.2 — jäätmetöötlus ja -kõrvaldus;
- 38.3 — materjalide taaskasutusele võtmine;

⁽⁵⁾ Üksikasjalik kirjeldus iga parima tava kohta koos praktiliste juhistega nende rakendamiseks on esitatud JRC avaldatud teadus- ja poliitikaaruandes, mis on kättesaadav aadressil <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf>. Lugejatel palutakse sellega tutvuda, kui neil on huvi saada rohkem teavet mõne käesolevas dokumendis kirjeldatud parima tava kohta.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1893/2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi (ELT L 393, 30.12.2006, lk 1).

- 39.0 — saastekäitlus ja muud jäätmekäitlustegevused;
- 84.1 — avalik haldus ning majandus- ja sotsiaalpoliitika juhtimine.

Käesolev sektori võrdlusdokument ei puuduta selliste organisatsioonide tegevust, kes tekitavad jäätmeid ja ei kuulu jäätmekäitlussektorisse (st enamik organisatsioone).

Sektori võrdlusdokumendis kirjeldatakse parimaid tavasid järgmiste jäätmekäitlusteapide ja -tegevuste puhul:

- jäätmekäitlusstrateegia kehtestamine;
- jäätmetekke vältimise edendamine;
- toodete korduskasutamise ja jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise edendamine;
- jäätmekogumise parandamine;
- jäätmekäitlustoimingud, mis võimaldavad materjale ringlusse võtta.

Jäätmekäitlusvaldkonnas piirdub käesoleva sektori võrdlusdokumendi kohaldamisala jäätmekäitluskohtadega, kes tegelevad tööstusheidete direktiivi kohaldamisalast välja jääva käitlemisega (?) (nt sortimisjaamad, mille eesmärk on plasti ringlussevõtt).

Sektori võrdlusdokumendis käsitletakse kolme jäätmevoogu:

- tahked olmejäätmed: kodumajapidamistest ja muudest allikatest, näiteks jaekaubandusest, haldusest, haridusest, tervise-teenustest, majutus- ja toitlustusteenustest ning muudest teenustest ja tegevustest pärinevad jäätmed, mis on laadilt ja koostiselt kodumajapidamisjäätmetega sarnased;
- ehitus- ja lammutusjäätmed;
- tervishoiujäätmed.

Tööstus- ega kaubandusjäätmeid, mis pole tahked olmejäätmed, selles dokumendis ei käsitleta.

Käesolev võrdlusdokument on jaotatud viieks põhiosaks (tabel 2-1), milles käsitletakse sihtorganisatsioonide seisukohast peamisi jäätmekäitlusega seotud keskkonnaaspekte.

Tabel 2-1

Jäätmekäitlussektori võrdlusdokumendi ülesehitus ja peamised käsitletavad keskkonnaaspektid

Osa	Kirjeldus	Peamised käsitletavad keskkonnaaspektid
3.1. Valdkonnaülesed parimad keskkonnajuhtimistavad	Selles osas esitatakse kõigi käesolevas dokumendis käsitletavate jäätmevoogude puhul kehtivad valdkonnaülesed parimad tavad alates jäätmestrateegia kehtestamisest kuni majandushoobade kasutamise ja täiendavate parimate tavade leidmiseni muudest ELi viitedokumentidest.	Jäätmetekke vältimise meetmed Jäätmekogumine Jäätmete sortimine, korduskasutamiseks ettevalmistamine ja käitlemine Jäätmevedu Jäätmete energiakasutus Jäätmete kõrvaldamine

(?) Direktiiv 2010/75/EL.

Osa	Kirjeldus	Peamised käsitletavat keskkonnanaspektid
3.2. Parimad keskkonnajuhtimistavad tahkete olmejäätmete käitlemisel	Selles osas antakse ülevaade sellest, kuidas jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlusettevõtted saavad käidelda tahkeid olmejäätmeid parimal võimalikul viisil, sealhulgas käsitletakse strateegia väljatöötamist, jäätmetekke vältimist, toodete korduskasutamist ja jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamist, jäätmekogumis- ja jäätmekäitlustoiminguid. Samuti sisaldab see osa üht tootjavastutusorganisatsioonidele mõeldud parimat keskkonnajuhtimistava.	Jäätmetekke vältimise meetmed Jäätmekogumine Jäätmete sortimine, korduskasutamiseks ettevalmistamine ja käitlemine Jäätmevedu Jäätmete energiakasutus Jäätmete kõrvaldamine
3.3. Üldised keskkonnatoime näitajad tahkete olmejäätmete käitlemisel	Selles osas käsitletakse üldisi keskkonnatoime näitajaid, mida saab kasutada tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemide üldise tulemuslikkuse hindamiseks	Jäätmetekke vältimise meetmed Jäätmekogumine Jäätmete sortimine, korduskasutamiseks ettevalmistamine ja käitlemine Jäätmevedu Jäätmete energiakasutus Jäätmete kõrvaldamine
3.4. Parimad keskkonnajuhtimistavad ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisel	Selles osas keskendutakse selliste jäätmevaldkonna ametiasutuste ja jäätmekäitlusettevõtete tegevusele, kes vastutavad otseselt või kaudselt ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemise eest. Peamised käsitletavat teemad on ehitus- ja lammutusjäätmete kavandamine, ehitus- ja lammutusjäätmete PCBdega saastumise vältimine, asbestijäätmete käitlemine ning kipsplaadijäätmete ja ehitus- ja lammutusjäätmete töötlemine ringlussevõtu eesmärgil.	Jäätmetekke vältimise meetmed Jäätmekogumine Jäätmete sortimine ja käitlemine Jäätmevedu Jäätmete kõrvaldamine
3.5. Parimad keskkonnajuhtimistavad tervishoiujäätmete käitlemisel	Selles osas antakse ülevaade sellest, kuidas jäätmevaldkonna ametiasutustel ja jäätmekäitlusettevõtetel on kõige parem tervishoiujäätmete käitlemisega toime tulla. Peamised käsitletavat teemad on tervishoiujäätmete eraldamise optimeerimine ja alternatiivsete meetodite kasutuselevõtt tervishoiujäätmete käitlemiseks.	Jäätmekogumine Jäätmekäitlus Jäätmete kõrvaldamine

Tabelis 2-1 nimetatud iga peamise keskkonnanaspekti kohta on tabelis 2-2 esitatud sellega seotud peamised keskkonnamõjud, mida käesolev dokument käsitleb. Tabelites 2-1 ja 2-2 loetletud keskkonnanaspektid valiti asjaomase sektori puhul üldjuhul kõige olulisemateks. Siiski tuleb konkreetsete ettevõtete hallatavaid keskkonnanaspekte hinnata igal üksikjuhul eraldi.

Tabel 2-2

Käesolevas dokumendis käsitletavat olulisimad keskkonnanaspektid ja nendega seotud peamised keskkonnamõjud

Peamised keskkonnanaspektid	Peamised keskkonnamõjud
Jäätmekogumine	— Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku — Loodusvarade ammendumine

Peamised keskkonnanaspektid	Peamised keskkonnamõjud
Jäätmetekke vältimise meetmed	<ul style="list-style-type: none"> — Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku — Loodusvarade ammendumine
Jäätmete sortimine, korduskasutamiseks ettevalmistamine ja käitlemine	<ul style="list-style-type: none"> — Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku/vette/pinnasesse — Loodusvarade ammendumine — Maakasutus
Jäätmevedu	<ul style="list-style-type: none"> — Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku — Loodusvarade ammendumine
Jäätmete energiakasutus	<ul style="list-style-type: none"> — Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku/vette/pinnasesse — Loodusvarade ammendumine — Maakasutus
Jäätmete kõrvaldamine	<ul style="list-style-type: none"> — Kliimamuutused (kasvuhoonegaaside heide) — Heide õhku/vette/pinnasesse — Loodusvarade ammendumine — Maakasutus

3. PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISTAVAD, SEKTORI KESKKONNATOIME NÄITAJAD JA TIPPTASEME VÕRDLUSALUSED JÄÄTMEKÄITLUSSEKTORIS

3.1. Valdkonnaülelised parimad keskkonnajuhtimistavad

Selles osas esitatud parimad keskkonnajuhtimistavad käsitlevad jäätmekäitlusega seotud valdkonnaülelised küsimusi, mis on asjakohased kõigi käsitletavate jäätmevoogude puhul (st tahked olmejäätmed, ehitus- ja lammutusjäätmed ning tervishoiujäätmed).

3.1.1. Integreeritud jäätmekäitlusstrateegiad

Parim keskkonnajuhtimistava on sellise integreeritud jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamine ja rakendamine, milles võetakse arvesse:

- jäätmevoogude praegusi ja oodatavaid tulevasi suundumusi;
- jäätmehierarhiat ⁽⁸⁾ ja sellekohast meetmete tähtsusjärjestust (esiteks jäätmetekke vältimine, teiseks korduskasutamiseks ettevalmistamine jne);
- lähedalasuvate sortimis-/käitluskohtade olemasolu ja võimsust;
- elanike praegust keskkonnakäitumist ja -taju;
- mistahes muid jäätmekäitlust mõjutavaid konkreetseid tingimusi (nt turistide/pendeltöötajate märkimisväärne arv, konkreetseid majandustegevused, kliima).

⁽⁸⁾ Jäätmehierarhia koosneb järgmistest etappidest: jäätmetekke vältimine, korduskasutuseks ettevalmistamine, ringlussevõtt, taaskasutamine ja kõrvaldamine.

Jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamiseks on vaja koguda teadmisi kõigi peamiste jäätmevoogude mahu ja kvaliteedi kohta, rakendades sobivat andmeseiremeetodit ja hinnates põhjalikult jäätmekäitlusvõimalusi. Mõnel juhul võib see eeldada olusringi hindamist, et teha kindlaks parima keskkonnatoimega võimalused (vt parim keskkonnajuhtimistava 3.1.2), mis võivad mõnikord jäätmehierarhiast kõrvale kalduda.

Ko h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on mõeldud eelkõige jäätmevaldkonna ametiasutustele, kellel on kontroll või vähemalt märkimisväärne mõju kohaliku või piirkondliku tasandi jäätmekäitlusstrateegia üle, st eelkõige kohalikele asutustele. Jäätmevaldkonna ametiasutusel võib osutada vajalikuks strateegilise kavandamise käigus teenuseid sisse osta, kui vajatakse konkreetseid erialateadmisi, näiteks andmeanalüüsi oskusi ja teadmisi jäätmekäitlusest.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i1) Kehtestatud on üldeesmärgid jäätmekäitlussüsteemi täiustamiseks (nt käesolevas dokumendis kindlaks määratud näitajate põhjal) (jah/ei).	b1) Kehtestatud on integreeritud jäätmekäitlusstrateegia, mis hõlmab pikaajalisi (st 10–20 aasta) ja lühiajalisi (st 1–5 aasta) üldeesmärke jäätmekäitlussüsteemi toimivuse parandamiseks ning mis vaadatakse korrapäraselt läbi (vähemalt iga kolme aasta tagant).
i2) Kehtestatud on konkreetseid jäätmetekke vältimise ja jäätmete korduskasutamise eesmärgid (jah/ei).	

3.1.2. Jäätmekäitlusvõimaluste olusringi hindamine

Parim keskkonnajuhtimistava on lõimida jäätmekäitlusstrateegiasse ja -toimingutesse olusringil põhinev lähenemisviis ja hindamine. Seejuures on (allpool esitatud) 1. ja 2. samm hädavajalikud ning 3.–8. samm eeldavad juhtumipõhise olusringi hindamise elluviimist ja pole alati vajalikud:

- 1) olusringil põhineva lähenemisviisi süsteemne kohaldamine jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel (lisaks jäätmehierarhiale);
- 2) olusringi hindamist käsitleva asjakohase kirjanduse läbivaatamine, et hinnata alternatiivsete jäätmekäitlusvõimaluste keskkonnatoimet juhul, kui uuritud süsteemid on olemasolevate võimalustega otseselt võrreldavad;
- 3) olusringi hindamise kohaldamine konkreetsete käitlus- ja tehnoloogiavõimaluste suhtes, mille kohta kirjandusest usaldusväärset teavet ei leita; selleks on vaja korraldada olusringi hindamise teenuste hange või kasutada ise asjakohast olusringi hindamise tarkvara;
- 4) süsteemi piiride hoolikas arvessevõtmine, millega tagatakse jäätmekäitlusvõimaluste täpne võrdlus, hõlmab süsteemi laiendamist ja/või olusringi hindamist välditud protsesside puhul (nt võrguelektri tootmine);
- 5) olusringi andmike koostamine ja dokumenteerimine seoses võrdlusvoogudega, kasutades võimaluse korral kogu väärtusahela ulatuses registreeritud lähteandmeid ning pöörates tähelepanu andmete kvaliteedile ja mõõtemääramatusele;
- 6) asjakohaste mõjukategooriate valik, et selgitada välja peamised keskkonnakoormuse allikad;
- 7) normaliseeritud tulemuste esitamine asjakohaste mõjukategooriate kohta, et hinnata täiendavust või kompromisse, näidates selgelt ära võimalikud ebakindlusest tulenevad vead ja esitades tundlikkusanalüüsid;
- 8) sõltumatu kolmanda isiku kinnitus olusringi hindamisele tuginevale uuringule (standardi ISO 14044⁽⁹⁾ kohane oluline nõue tulemuste levitamiseks, aga hea tava ka siis, kui tulemusi kasutatakse üksnes asutusesiselt).

⁽⁹⁾ ISO 14044:2006: keskkonnajuhtimine – olusringi hindamine – nõuded ja kasutusjuhised.

K o h a l d a t a v u s

Täielik olelusringi hindamine pole alati vajalik. Mõnel juhul võib parima tava järgimiseks piisata sellest, kui tuginetakse jäätmehierarhias esitatud jäätmekäitlusvõimaluste põhilisele tähtsusjärjestusele. Sageli tuleb aga jäätmehierarhias sarnase tähtsusega võimalusi ja kogu jäätmeahela tulemuslikkust mõjutavaid muutusi käitlemises üksikasjalikult võrrelda.

Igas suuruses jäätmekäitlusorganisatsioonid võivad kohaldada olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vaadata läbi olelusringi hindamisele tuginevaid uuringuid. Kohandatud teenuse ostmine olelusringi hindamiseks ja/või töötajatele mõeldud olelusringialase koolituse eest tasumine võib olla majanduslikult tasuv üksnes suuremate organisatsioonide jaoks.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i3) Jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatakse süsteemselt olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vajaduse korral viiakse ellu olelusringi hindamine (jah/ei).	b2) Jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatakse süsteemselt olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vajaduse korral viiakse ellu sihtotstarbelised olelusringi hindamisele tuginevad uuringud.

3.1.3. Majandushoovad

Parim keskkonnanajuhtimistava on kasutada majandushoobasid, et suunata jäätmeid tekitavate kodanike ja organisatsioonide käitumist, saavutamaks keskkonnasäästlikumad tulemused. Majandushoovad võivad aidata:

- vähendada tekkivate jäätmete kogust või ohtlike jäätmete osakaalu;
- edendada korduskasutamiseks ettevalmistamist ja jäätmete ringlussevõttu; vähendada jäätmete põletamist ja prügilasse ladestamist;
- parandada tootedisaini (nt ergutades ringlussevõetavate materjalide kasutamist toodetes).

Jäätmekäitlusega seotud majandushoovad hõlmavad nii positiivseid stiimuleid (positiivsed majandussignaalid, nt allahindlused, preemiakupongid) kui ka negatiivseid stiimuleid (negatiivsed majandussignaalid, nt maksud, tasud, karistused) ning võivad esineda järgmisel kujul:

- maksud ja maksude kohandamine, nt jäätmete kõrvaldamise maks, prügilamaks, põletamismaks;
- tootemaksud (nt kilekottidelt või ehitusvaldkonna täitematerjalidelt);
- jäätmete maksustamine, näiteks ühikuhindade kehtestamine ja jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteemid;
- tagatisrahasüsteemid;
- laiendatud tootjavastutuse süsteemid;
- muu, nt kaubeldavad heiteload, ringlussevõtutoetused, käibemaksuvabastused.

K o h a l d a t a v u s

Majandushoobade kohaldamist kohalikul tasandil takistavad eelkõige õigusraamistik ja selle järgimise tagamine.

Lisaks eeldab kohaliku tasandi majandushoobade, mille haldamine on tehnilisest, juhtimise ja sotsiaalsest seisukohast keeruline, kohalikul omavalitsuselt keskkonnateadlikkust, häid juhtimisoskusi, innovatsioonist lähtuvat käitumist ning häid raamatupidamistavasid.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i4) Kohalikul tasandil kasutatakse majandushoobasid, et edendada head käitumistava (jah/ei).	b3) Kohalikul tasandil rakendatakse süsteemselt maksude kehtestamise ja kohandamise, tootemaksude, jäätme-maksude, laiendatud tootjavastutuse süsteemide ja tagatistasustuste näol majandushoobasid, et saavutada kohalikus jäätmekäitlusstrateegias seatud eesmärgid.
i5) Vabatahtlikku majandushooba kasutavate elanike/ettevõtete osakaal (%).	b4) Kohaliku omavalitsuse territooriumil korraldatavate festivalide ja suurte avalike ürituste puhuks on kohalik omavalitsus kehtestanud klaaside, tasside, taldrikute ja söögiriistade tagatistasustuste.

3.1.4. Seos muude asjakohaste viitedokumentidega, milles käsitletakse parimaid tavasid

Parim keskkonnajuhtimistava on rakendada uusimaid tehnikaid, millega saavutatakse jäätme käitluse valdkondades (sealhulgas materjalide ringlussevõtt, jäätmete energiakasutus ja jäätmete kõrvaldamine) suurim võimalik ressursitõhusus ja vähim võimalik keskkonnamõju. Asjakohaseid uusimaid tehnikaid käsitlevad kasulikud viitedokumendid (mittetäielik loetelu), millele organisatsioonid saavad tugineda, on järgmised:

- jäätme käitluse parimat võimalikku tehnikat käsitlev viitedokument ⁽¹⁰⁾;
- jäätme sooleku lakkamise kriteeriumid ⁽¹¹⁾;
- jäätmete põletamise parimat võimalikku tehnikat käsitlev viitedokument;
- ELi prügiladirektiiv (nõukogu direktiiv 1999/31/EÜ) ⁽¹²⁾.

K o h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on mõeldud kohalikele jäätmevaldkonna ametiasutustele ja jäätme käitlustevõtetele, kes kavandavad ja viivad ellu tegevust jäätme käitluse, materjalide ringlussevõtu, jäätmete energiakasutuse ja jäätmete kõrvaldamise valdkonnas.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i6) Rakendatakse käesoleva parima keskkonnajuhtimistava raames loetletud viitedokumentides kirjeldatud asjakohaseid uusimaid tehnikaid (jah/ei).	—

3.2. Parimad keskkonnajuhtimistavad tahkete olmejäätmete käitlemisel

Selles osas esitatud parimad keskkonnajuhtimistavad käsitlevad tahkete olmejäätmete käitlemist.

⁽¹⁰⁾ Täpsem teave parima võimaliku tehnika viitedokumentide (PVT-viitedokumentide) sisu kohta ning mõistete ja akronüümide täielik selgitus on esitatud saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli Euroopa büroo veebisaidil: <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/>.

⁽¹¹⁾ Jäätme sooleku lakkamise kriteeriumid kehtestati 2008. aasta detsembri jäätmete raamdirektiivi (2008/98/EÜ) artiklis 6. Lisateave: http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/end_of_waste.htm.

⁽¹²⁾ Nõukogu 26. aprilli 1999. aasta direktiiv 1999/31/EÜ prügilate kohta (EÜT L 182, 16.7.1999, lk 1). Lisateavet prügiladirektiivi sisu kohta ja direktiivi täisteksti leiate veebisaidilt http://ec.europa.eu/environment/waste/landfill_index.htm.

Strateegilised parimad keskkonnajuhtimistavad

3.2.1. Kulude võrdlus

Jäätmekäitlusega seotud valikuid mõjutavad tugevalt majandustegurid. Kulude võrdlemine, mis hõlmab ühe omavalitsusüksuse kulustruktuuri kõrvutamist muude omavalitsusüksuste andmetega, kuulub parimate keskkonnajuhtimistavade hulka, sest sellega saab kindlaks teha optimeerimisvõimalused, millega võivad kaasneda keskkonnasäästlikumad tavad. Kulusid võib võrrelda ise või seda võib teha sõltumatu kolmas isik; samuti võidakse seda teha koostöös muude omavalitsusüksustega. Kuluandmed, mida tavaliselt analüüsitakse, on jäätmekäitlusteenuste ja teatavat liiki jäätmete kõrvaldamise kulud ning korduskasutamiseks ettevalmistamisele või ringlussevõttu saadetavate jäätmete müügist või kõrvalsaaduste müügist saadud tulud.

Kulude võrdluses tuleb arvesse võtta iga liiki asjakohaseid jäätmeid, mis asjaomasel territooriumil tekivad ja mis tahkete olmejäätmete hulka kuuluvad. Põhjalikud analüüsid hõlmavad jäätmete kogumise, käitlemise (sortimine, taaskasutamine, kõrvaldamine jne) kulusid, sealhulgas suletud prügilate haldamise kulusid, personalikulusid ning kõiki muid jäätmekäitlusega seotud kulusid.

Ko h a l d a t a v u s

Kulusid saab võrrelda (kohalikul või riiklikul tasandil) piirkonnas, kus jäätmekäitlustingimused on võrreldavad ja kus on ühtne õigusraamistik. Mõnel juhul esineb aga eritingimuste tõttu suuri kõrvalekaldeid. Kulude võrdlus on eriti asjakohane kehvasti toimivate jäätmekäitlussüsteemidega piirkondade puhul, sest see aitab toetada üleminekut paremini toimivatele jäätmekäitlusvariantidele.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i7) Korrapäraselt osaletakse üksikasjalikus kulude võrdlusuuringus (jah/ei).	—
i8) Tahkete olmejäätmete käitlemise aastased kogukulud elaniku kohta (eurodes elaniku kohta aastas).	—

3.2.2. Põhjalik jäätmesaire

Tõhusa ja tulemusliku jäätmekäitlusstrateegia väljatöötamine ja rakendamine sõltub üksikasjalikest statistilistest andmetest jäätmevoogude kohta, mida kohalikul tasandil kogutakse ja käideldakse.

Seega on parim keskkonnajuhtimistava:

- koguda ja töödelda korrapäraselt andmeid, mis on kättesaadavad üksikute jäätmevoogude tasandil ning mis puudutavad jäätmete kogumise, korduskasutamise/korduskasutamiseks ettevalmistamise, sortimise, ringlussevõtu, taaskasutamise ja kõrvaldamise protsesside eri etappe;
- analüüsida korrapäraselt segajäätmete koostist;
- kui jäätmete käitlemiseks on sõlmitud lepingud, lisada lepingutesse klauslid põhjalike andmete süsteemse esitamise kohta.

Jäätmesaire andmed on kasulikud nii siseanalüüsiks (näiteks et hinnata uue meetme võimalikku rakendamist) kui ka asjakohase ametiasutuse ja kodanikega jagamiseks, et edendada täiustamist ja suurendada teadlikkust.

Ko h a l d a t a v u s

Üksikasjaliku jäätmesairega saavad tegeleda kõik kohalikud asutused ja jäätmekäitlustevõtted, kes käitlevad tahkeid olmejäätmeid. Organisatsioonid, kes jäätmete seire protsessiga alles alustavad, võivad esialgu keskenduda kõige olulisematele jäätmeliikidele ning laiendada seiret samm-sammult kõigile jäätmeliikidele.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i9) Jäätmeandmete jälgimiseks ja esitamiseks kasutatakse veebipõhiseid vahendeid (jah/ei).	b5) Segajäätmete koostist analüüsitakse vähemalt neli korda aastas (eri aastaegadel) iga kolme aasta tagant või pärast mistahes olulist muutust jäätmekäitlussüsteemis.
i10) Segajäätmete koostise analüüsimise sagedus (üks koostise analüüs iga # kuu või aasta tagant).	

3.2.3. Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem

Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteemi eesmärk on rakendada „saastaja maksab“ põhimõtet õiglasel viisil, võttes jäätmekäitlussüsteemi kasutajatelt tasu vastavalt nende tekitatavate jäätmete kogusele.

Parim keskkonnajuhtimistava on nõuda kasutajatelt jäätmetasusid, mis koosnevad kindlaksmääratud summast ja sellele lisanduvast muutuvast summast, et kajastada jäätmekäitluskulude struktuuri ning pakkuda stiimuleid nii kasutajatele (st tasu on väiksem, kui tekitatakse vähem jäätmeid) kui ka jäätmekogujatele (st tulude stabiilsus tänu tasu kindlasummalisele osale).

Praktikas võib sellist süsteemi rakendada mitmel kujul, eelkõige:

- mahupõhiste süsteemidena (valitud konteineri suurus);
- kotipõhiste süsteemidena (kasutatud jäätmekottide arv), mis hõlmavad nt spetsiaalseid ettemakstud kotte;
- kaalupõhiste süsteemidena (konkreetsesse konteinerisse kogutud jäätmete kaal);
- sageduspõhiste süsteemidena (konteineri tühjendamise sagedus – seda lähenemisviisi võib kombineerida mahu- ja kaalupõhiste süsteemidega).

Süsteemi puhul võidakse kehtestada tasu üksnes segajäätmete suhtes või ka eraldi jäätmevoogude suhtes, järgides siiski eesmärki edendada jäätmete sortimist tekkekohas ja vältida jäätmeteket.

Neli põhielementi, mis võimaldavad jäätmete kogusest sõltuvat tasude süsteemi rakendada, on:

- üksikkasutajate tuvastamine⁽¹³⁾;
- jäätmevoogude mõõtmine üksikkasutaja tasandil (nt kohtkogumise, tänavakonteinerite või jäätmejaamade puhul);
- selliste ühikuhindade kindlaksmääramine, mis käitumist edukalt mõjutavad;
- elanike kaasamine, et tagada õige arusaam süsteemi omadustest ning nende toetus ja pühendumine (see on oluline, et vältida ebaseaduslikku laadestamist ja jäätmete viimist muudesse piirkondadesse, kus jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem ei kehti).

K o h a l d a t a v u s

Kuigi see lähenemisviis on laialdaselt kohaldatav, tuleb olemasolevat taristut (nt kogumistaristu) kohandada. Jäätmete kogusest sõltuvate tasude põhimõtete täielik rakendamine eeldab üldiselt kohtkogumist.

Tarvitusel tuleb võtta ettevaatusabinõud, et tagada nõuete täitmine (nt et jäätmed ei satuks jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteemi mittekasutatavate naaberomavalitsuste tahkete olmejäätmete hulka ega tänaval asuvasse prügikastidesse). Seda on lihtsam saavutada, kui kasutajad on juba teadlikud tekkekohas sortimisest ning laiematest keskkonna- ja jäätme-probleemidest.

⁽¹³⁾ Esimesed kaks elementi pole vajalikud jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteemide puhul, mis põhinevad ettemakstud kottidel.

Olenevalt süsteemi rakendamise viisist (nt üksikkonteinerite või -kottide kasutajate tuvastamise korral) tuleb võtta asjakohaseid meetmeid, et tagada nõuetekohane andmekaitse ja konfidentsiaalsus (nt andmete turvaline säilitamine).

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i11) Kehtestatud on jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem (jah/ei).	b6) Kehtestatud on jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem, mille kohaselt peavad kasutajad katma vähemalt 40 % kuludest olenevalt kogutud segajäätmete kogusest (kg või m ³), jäätmekonteinerite suurusest ja/või kogumiskordade arvust.
i12) Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem hõlmab jäätmejaamadesse viidavaid olmejäätmeid (jah/ei).	
i13) Selliste kasutajate osakaal, kes ei tekita jäätmeid (%).	b7) Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem hõlmab ka jäätmejaamadesse viidavaid olmejäätmeid.

3.2.4. Tulemuspõhised jäätmekäitluslepingud

Kohalikele asutustele, kes sõlmivad eraettevõtjatega lepinguid teatavate tahkete olmejäätmete käitlemiseks, on parim keskkonnajuhtimistava lisada lepingutesse tulemuspõhised klauslid. Tulemuspõhiste lepingutega on võimalik tagada nii keskkonna- kui ka finantseesmärkide täitmine.

Tulemuspõhistel lepingutel on kolm peamist tunnust:

- eesmärkide ja näitajate kindlaksmääramine, et hinnata töövõtja tulemusi;
- andmete kogumine tulemusnäitajate kohta, et hinnata teenuse osutamist;
- heade või halbade tulemuste mõju töövõtjale (suurem tulu või karistused).

On oluline, et kohalikud asutused määraksid tulemuslikkusklause koostamisel kindlaks täieliku näitajate kogumi (näiteks võttes eeskujuks osas 3.3 esitatud näitajad) ja asjakohase järelevalve. Eriti hoolikas tuleb olla lähteolukorra määramisel ja selle arvesse võtmisel, et väliste tingimuste (majanduslikud, sotsiaalsed, regulatiivsed jne) muutumisel võib olla mõju võrdlusmehhanismile.

Ko h a l d a t a v u s

Tõhusa süsteemi olemasolu jäätmekäitluse tulemuslikkuse jälgimiseks on tulemuspõhise jäätmete seiresüsteemi eeltingimus (see tulemuspõhine süsteem eeldab asutusesiseste haldustavade laiendamist, et need hõlmaksid lepingute haldamist).

Minnes esimest korda üle tulemuspõhisele lepingule, on ühtlasi oluline astuda dialoogi võimalike töövõtjate ja kõigi seotud sidusrühmadega, et teha kindlaks, mis on tehniliselt saavutatav ja majanduslikult võimalik.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i14) Osa lepingu väärtusest, mis sõltub keskkonnaeesmärkide või kindlaksmääratud keskkonnatoime tasemetest saavutamisest (%).	—
i15) Klientide rahulolu (% elanikest, kes on rahul kodumajapidamisjäätmete kogumisega, eelkõige liigiti kogutavate jäätmete kogumisega).	

3.2.5. Teadlikkuse suurendamine

Parim tava teadlikkuse suurendamise valdkonnas on jäätmetekke vältimise, korduskasutamise ja ringlussevõtu tõhus edendamine jäätmete kogumise piirkonnas. Lõppkokkuvõttes peaksid tänu sellele paranema peamised jäätmetekke ja jäätmete sortimise näitajad.

Parimate tavade hulka kuuluvate teadlikkuse suurendamise kampaaniate puhul tuleb:

- tagada kogu teabevahetuse järjepidevus, kooskõla, täiendavus ja selgus ning täpselt määratletud eesmärgid;
- luua selged sõnumid, mis on suunatud täpselt kindlaks määratud sihtrühmadele ja neile sobilikud;
- tagada tõhus teostus tegevuse lõimimise ja selgete vastutusosalade kaudu.

Teadlikkuse suurendamisega võib olla võimalik kõrvaldada näitkeks kaks peamist ringlussevõtu takistust:

- teadmiste puudumine: inimesed ei tea, milliseid jäätmeid millistesse konteineritesse panna, või ei mõista kohalikku ringlussevõtusüsteemi (nt kogumispäevad jne);
- hoiakud ja arusaamad: inimesed ei tunnista ringlussevõtu vajadust ning pole piisavalt motiveeritud jäätmeteket vältima ega jäätmeid sortima.

Kodanike teadlikkuse suurendamise kampaaniaid võivad korraldada jäätmekäitlusorganisatsioonid ise, professionaalsed asutused nende nimel või partnerorganisatsioonid (sealhulgas muude sektorite sidusrühmad).

Kasutada on võimalik mitmesuguseid teabekanaleid, sealhulgas reklaami, suhtekorraldust, otseturundust, kogukonna kaasamist, veebipõhist suhtlust, sotsiaalmeediat ja tootemärgistust.

K o h a l d a t a v u s

Teadlikkust on võimalik igas kontekstis mingil määral suurendada.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i16) Teadlikkuse suurendamisele kulutatud summa elaniku kohta aastas (eurodes).	b8) Teadlikkuse suurendamise kampaaniaid korraldatakse süsteemselt eri sihtrühmade jaoks (nt õpilased, üldsus, jäätmejaamade kasutajad) ning summa, mis iga aasta teavitustegevuseks eraldatakse, on vähemalt 5 eurot elaniku kohta.
i17) Osa tahkete olmejäätmete käitlemise kogueelarvest, mis kulutatakse teadlikkuse suurendamisele (%).	
i18) Osa jäätmekäitluspiirkonna elanikkonnast, kes on saanud teataval ajavahemikul teadlikkuse suurendamiseks ette nähtud sõnumeid (nt % elanikkonnast kuus).	

3.2.6. Jäätmenõustajate võrgustiku loomine

Parim keskkonnajuhtimistava on luua kohalikul tasandil jäätmenõustajate (nimetatakse ka jäätmeametnikeks, ringlussevõtuametnikeks, jäätmetekke vältimise nõustajateks) võrgustik, et suurendada üldsuse (elanikud ja väikeettevõtjad, kelle jäätmed jõuavad kohalikku tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemi) teadlikkust.

Jäätmenõustajate kasutamine on eriti asjakohane konkreetsete probleemidega tegelemiseks, keskendudes konkreetsele territooriumile või sihtrühmale, millele on iseloomulik madal liigiti kogumise määr või liigiti kogutavate jäätmete suur saastatus, et leida kohandatud lahendus, kuna jäätmenõustajatel on võimalik suhelda näost näkku.

Neil nõustajatel on tavaliselt kvalifikatsioon keskkonnavaldkonnas ning teadmised jäätmetekke minimeerimise, korduskasutamise ja ringlussevõtu tavadest ning nad võivad olla vabatahtlikud, osalise või täistööajaga töötajad. Jäätmenõustajatel võib olla mitmesuguseid ülesandeid. Näiteks võivad nad:

- teavitada elanikke ja väikeettevõtjaid jäätmetekke ja -käitlusega seotud keskkonnaprobleemidest;
- teavitada elanikke ja väikeettevõtjaid jäätmekogumiseeskirjadest ning sellest, kuidas eri liiki jäätmeid käideldakse ja ringlusse võetakse;
- anda elanikele ja väikeettevõtjatele suuniseid selle kohta, kuidas leida võimalusi jäätmete vähendamiseks ja paremaks käitlemiseks (nt tõhusama tekkekoahas sortimise kaudu);
- teha elanike ja väikeettevõtjatega koostööd konkreetsete jäätmevoogude asjus, mida peetakse probleemsemateks (toidujäätmed, tekstiil, mähkmed jne);
- võtta kaasamise meetmeid, mis on suunatud konkreetsetele sihtrühmadele (nt lapsed/teismelised, pensionärid, ettevõtted, võõrkeelsed elanikud);
- koguda teadmisi selle kohta, mis tegelikult toimub (ajendid, põhjused, puudujäägid).

Ko h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on kohaldatav kõigil tasanditel. Nõustajate tegevus on aga rohkem keskendunud kohalikule tasandile, sest nad tegelevad rakenduslike küsimustega (jäätmetekke vältimise ja ringlussevõtu suunised).

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i19) Osa jäätmekäitluspiirkonna elanikkonnast, keda jäätmenõustajad on teataval ajavahemikul nõustanud (nt % elanikkonnast kuus).	b9) Loodud on jäätmenõustajate võrgustik, kuhu kuulub vähemalt üks nõustaja 20 000 elaniku kohta..
i20) Jäätmenõustajate arv 100 000 elaniku kohta.	

3.2.7. Kodus ja kogukonnas kompostimine

Kui vastuvõetud jäätmekäitlusstrateegia ja/või olelusringi hindamisele tugineva uuringu põhjal (vt osad 3.1.1 ja 3.1.2) on kodus ja kogukonnas kompostimine biojätmete puhul kõige asjakohasem jäätmekäitlusvariant, on parim keskkonnajuhtimistava:

- süsteemselt juurutada ja edendada kodus ja kogukonnas kompostimist, jälgides osalevate elanike arvu ning registreerides kompostimiseseadmete paigaldus- ja kasutuskohad;
- korraldada graafilise materjali, avalike koosolekute, jäätmenõustajate jms kaudu teadlikkuse suurendamise kampaaniaid (vt osad 3.2.5 ja 3.2.6), pakkudes elanikele teavet ja koolitust kodus ja kogukonnas kompostimise, selle eeliste ja nõuetekohase toimimise kohta (et piirata metaaniheidet ja mulla saastumist ning tagada kvaliteetse komposti saamine), sobivate biojätmete kohta jne;
- pakkuda elanikele korrapäraselt ajakohast teavet ja koolitust kodus ja kogukonnas kompostimise nõuetekohase toimimise kohta;
- teha korrapäraselt järelevalvet kodus ja kogukonnas kompostimise kohtade üle. Iga aasta võib kontrollida kompostimiskohti esindavat valimit, et veenduda kompostimise nõuetekohases toimimises ja tagada selle keskkonnakasut.

Kohaldatavus

Kui kodus ja kogukonnas kompostimine on biojätmete puhul kõige asjakohasem jäätmekäitlusvariant, puuduvad selle parima keskkonnajuhtimistava kohaldamisel olulised piirangud. Kodus ja kogukonnas kompostimise kui keskkonnajuhtimisstrateegia edu sõltub suurel määral sellest, kuidas tulevad jäätmete sortimise ja kompostimise protsessiga toime kodanikud, keda tuleb kõigepealt kaasata, et motiveerida neid orgaanilisi jäätmeid eraldama, ning seejärel koolitada, et kompostimisprotsess nõuetekohaselt toimiks. Suuremaid jõupingutusi on vaja teha kodus ja kogukonnas kompostimise korraldamiseks linnapiirkondades.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i21) Osa elanikkonnast, kes tegeleb kodus kompostimisega või kellel on kogukonnas kompostimise võimalus (% kogu elanikkonnast jäätmekäitluspiirkonnas).	b10) Kõigil elanikel on biojätmete eraldi kogumise või biojätmete kodus ja kogukonnas kompostimise võimalus.
i22) Osa elanikkonnast, kes rakendab kodus/kogukonnas kompostimist iga-aastase kontrollkäigu ja toodetud komposti analüüsi põhjal nõuetekohaselt (% elanikkonnast, kes tegeleb kodus kompostimisega või kellel on kogukonnas kompostimise võimalus).	
i23) Kehtestatud on süsteem, et teha korrapäraselt järelevalvet kodus kompostimisega tegelevate elanike üle (jah/ei).	
i24) Osa kodus kompostimisega tegelevatest elanikest, keda iga aasta kontrollitakse (% kodus kompostimisega tegelevatest kodumajapidamistest).	

Parimad keskkonnajuhtimistavad jäätmetekke vältimisel

3.2.8. Kohalikud jäätmetekke vältimise programmid

Parim keskkonnajuhtimistava on kehtestada nii kodumajapidamistele kui ka avaliku ja erasektori organisatsioonidele suunatud jäätmetekke vältimise meetmed. Nende hulka kuuluvad näiteks kohaliku kilekotimaksu kehtestamine, parandustöökodade asutamise toetamine, toodete/materjalide vahetamise punktide loomine territooriumil ning koostöö sotsiaal-majanduslike organisatsioonidega, vabaihenduste ja restoranidega, et edendada kokkulepete sõlmimist toidujätmete vähendamiseks annetamise kaudu. Jäätmetekke vältimise meetmed saab kindlaks määrata järgmiselt:

- hinnates praegusi jäätmetekkemustreid asjaomasel territooriumil;
- seades esikohale jäätmetekke vältimise võimaluste seisukohast kõige asjakohasemad jäätmevood, nagu toidu- ja biojätmed, paberi/papi, plasti (pakendid), klaasi ja tekstiili;
- töötades välja kohaliku jäätmetekke vältimise strateegia, kaasates sellesse asjakohased sidusrühmad (nt elanikud, kohalikud ettevõtted, sotsiaal-majanduslikud organisatsioonid, vabaihendused);
- jälgides jäätmetekke vältimise meetmete tulemusi ning muutes nende tulemuste põhjal jäätmetekke vältimise strateegiat.

Kohaldatavus

Jäätmetekke vältimise meetmed peavad olema kohalike olude põhjal hoolikalt valitud ja hästi rakendatud (nt mõnda meetet võib olla vaja toetada rahaliste stiimulitega), aga sobivaid meetmeid leidub iga olukorra jaoks.

Kuigi osa põhilisi jäätmetekke vältimise meetmeid saab rakendada üksnes rahvusvahelisel või riigi tasandil (nt tootepoliitika, käibemaks), on ka piirkondlikul ja kohalikul tasandil võimalusi meetmete võtmiseks.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i25) Kehtestatud on kohalik jäätmetekke vältimise kava, sealhulgas pika- ja lühiajalised eesmärgid ning korrapärase järelevalve sätted (jah/ei).	b11) Jäätmetekke vältimisel on strateegiline tähtsus jäätmekäitlusstrateegias, mis hõlmab kohalikku jäätmetekke vältimise programmi, millega toetatakse pikaajaliste (st 10–20 aasta) ja lühiajaliste (st 1–5 aasta) jäätmetekke vältimise eesmärkide täitmist ning mis hõlmab korrapärase järelevalve sätteid.
i26) Jäätmetekke vältimise programmide jaoks ette nähtud aastane eelarve elaniku kohta (eurodes).	
i27) Osa tahkete olmejäätmete käitlemise kogueelarvest, mis on eraldatud jäätmetekke vältimisele (%).	
i28) Jäätmetekke vältimise programmides osalevate sidusrühmade arv.	

3.2.9. Süsteemid, millega edendatakse toodete korduskasutamist ja jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamist

Parim keskkonnajuhtimistava on edendada korduskasutatavate toodete suunamist jäätmevoogude asemel korduskasutamisse, luues või toetades aktiivselt kasutatud kaupade turge ja omavalitsuse vahetusturge (vajaduse korral ka parandustöökodasid) või korraldades heategevuslikke kogumisi. Samuti võivad jäätmeikäitlusorganisatsioonid suunata teatavad jäätmevood korduskasutamiseks ettevalmistamisse, luues korduskasutus-/paranduskeskusi või hõlbustades nende loomist.

See parim keskkonnajuhtimistava hõlmab nelja põhimeedet:

- korduskasutamiseks sobivate toodete kokku kogumine enne, kui need loetakse jäätmeteks; vajaduse korral nende parandamine ning nende jaotamine või müümine elanikele ja organisatsioonidele, sealhulgas heategevuslikele organisatsioonidele;
- korduskasutamiseks sobivate jäätmete kokku kogumine, nende ettevalmistamine korduskasutamiseks ning nende jaotamine või müümine elanikele ja organisatsioonidele, sealhulgas heategevuslikele organisatsioonidele;
- tõhusa teabevahetuse tagamine, et anda teada nõudlusest korduskasutatavate kasutatud toodete järele ja teavet nende kättesaadavuse kohta;
- jäätmete raamdirektiivi (2008/98/EÜ) IV lisa kohaste akrediteeritud parandus- või korduskasutuskeskuste toodangu jälgimine (olenemata sellest, kas nende sisend on liigitatud jäätmeteks või toodeteks).

Kohaldatavus

See parim keskkonnajuhtimistava on kohaldatav kõigi jäätmeikäitlusorganisatsioonide puhul, kes käitlevad mistahes korduskasutatavaid esemeid, eelkõige riideid, mööblit ning elektri- ja elektroonikaseadmeid.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i29) Korduskasutuskeskuste/kogukondlike parandustöökodade arv 100 000 elaniku kohta.	b12) Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist.
i30) Korduskasutamiseks kogutud olelusringi lõppu jõudnud toodete ja korduskasutamiseks ettevalmistamisse saadetud jäätmete arv või kogus (st hulk või mass).	
i31) Korduskasutuskeskuste/kogukondlike parandustöökodade aastane klientide arv.	
i32) Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist (jah/ei).	

Parimad keskkonnajuhtimistavad jäätmete kogumisel

3.2.10. Jäätmekogumisstrateegia

Parim keskkonnajuhtimistava on sellise jäätmekogumisstrateegia väljatöötamine ja rakendamine, milles on arvesse võetud:

- jäätmekäitlusstrateegia põhijooni (nt eraldi kogutavate jäätmeliikide arv);
- jäätmekäitlusstrateegias seatud eesmärgid (nt liigiti kogutavate jäätmete osakaal kogutud jäätmete koguhulgas, liigiti kogutavate jäätmete ebapuhtuse määr, ringlussevõetavate jäätmete eest saadav tulu);
- kogumispirkonna omadusi (nt rahvastikutihedus ja peamised eluasemeliigid);
- elanike praegust keskkonnakäitumist ja -taju;
- mistahes muid jäätmete kogumist mõjutavaid konkreetseid tingimusi (nt turistide/pendeltöötajate märkimisväärne arv, konkreetseid majandustegevusi, kliima).

Jäätmekogumisstrateegia peamine eesmärk on koguda kiirelt ja säästlikult võimalikult palju tekkekohas nõuetekohaselt sorditud jäätmeid, hõlbustamaks edasist jäätmete sortimist/käitlemist, et maksimeerida ringlussevõttu. Paljudel juhtudel on need eesmärgid võimalik saavutada järgmisega:

- toidujäätmete eraldi ja sageda kohtkogumine (nt kord nädalas või tihemini olenevalt aastaajast ja kliimast);
- segajäätmete harvem kogumine (nt iga kahe nädala tagant);
- ringlussevõetavate jäätmete (nt paber, papp, plekkpurgid, plast, klaas) kohtkogumine tekkekohas sordituna juhul, kui üldsus on selle omaks võtnud; vastasel juhul nende segamini kogumine ja sortimine materjalide taaskasutamiskohas; klaasi ning ka paberi ja papi eraldi kogumine on sageli tõhusam;
- mugav jäätmejaamade võrgustik (vt osa 3.2.12), kus võetakse vastu igat sellist liiki kodumajapidamisjäätmeid, mida ei kohtkoguta ega koguta tänavakonteineritesse, sealhulgas ohtlikke jäätmeid ja biojäätmeid.

Ko h a l d a t a v u s

Jäätmekogumisstrateegia väljatöötamisel tuleb arvesse võtta valdavat sotsiaal-majanduslikku seisundit ja teadlikkust ringlussevõttust piirkonnas, kus jäätmeid kogutakse. Kulukamad strateegiad, nagu kohtkogumine, võivad täieliku toimimise korral olla kulutõhusamad, aga nõuavad algul investeringute tegemist.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i33) Osalusmäär, st jäätmekogumissüsteemi kasutava elanikkonna osakaal ⁽¹⁾ (%).	b13) Kogu tahkete olmejäätmete käitlemise asjaomasel territooriumil on kehtestatud kohtkogumine vähemalt nelja jäätmeliigi puhul ⁽²⁾ .
i34) Osa kohalikust piirkonnast, kus kehtib konkreetne jäätmekogumissüsteem (%).	
i15) Klientide rahulolu (% elanikest, kes on rahul kodumajapidamisjäätmete kogumisega, eelkõige liigiti kogutavate jäätmete kogumisega).	
i35) Suurjäätmeid kogutakse tellimuse alusel (jah/ei).	

⁽¹⁾ Andmed on tavaliselt kättesaadavad hinnangute ja uuringute põhjal, selle põhjal, kui tihti ringlussevõetavate jäätmete konteiner kogumiseks välja jäetakse jne.

⁽²⁾ Piirkondades, kus eri liiki jäätmeid kogutakse segamini (nt metall- ja plastpakendid), käsitatakse segamini jäätmeid ühe jäätmeliigina.

3.2.11. Väikeste omavalitsusüksuste koostöö

Väikeste ja keskmise suurusega omavalitsusüksuste puhul on parim keskkonnajuhtimistava teha muude omavalitsusüksustega koostööd, mis võimaldab rakendada meetmeid, mis on üksi rakendamiseks liiga kulukad, ning võib parandada jäätmekäitlussüsteemi keskkonnatoimet. Omavalitsused võivad teatavate jäätmekäitlusteenuste osutamisel või sisseostmisel jõud ühendada, et saavutada mastaabisääst ja kriitiline mass.

Koostöö teiste omavalitsusüksustega võimaldab asjaomastel omavalitsusüksustel:

- jagada üldhalduskulusid;
- mastaabisäästu kaudu ühikuhindu vähendada ja teenusekvaliteeti parandada;
- saada juurdepääsu investeeringutele, mis on mõeldud kindlaksmääratud miinimumsuurusega projektide jaoks (nt ELI struktuurifondid ja muud investeerimismehhanismid), ning
- parandada kooskõlastatud kavandamise kaudu majandustulemusi, saavutades ühtlasi parema keskkonnakaitse.

K o h a l d a t a v u s

Omavalitsusüksuste vahelisel koostööl jäätmekäitlusvaldkonnas pole konkreetseid tõkkeid. Mastaabisääst on aga märgatav üksnes väikese ja keskmise suurusega omavalitsusüksuste puhul.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiipsete võrdlusalused
i36) Omavalitsusüksused teevad muude omavalitsusüksustega koostööd (jah/ei).	—

3.2.12. Jäätmejaamad

Olulise täiendusena kõige levinumate jäätmeliikide töhusale (kõnniteeservalt) kohtkogumisele on parim keskkonnajuhtimistava käitada jäätmejaamasid (nimetatakse ka kogumiskeskusteks, ökopunktideks, taaskasutuspunktideks jne), kuhu kodanikud ja väikeettevõtted saavad liigiti kogumiseks viia võimalikult paljusid jäätmeliike.

Jäätmejaamadega seotud parim tava hõlmab järgmist:

- vähemalt üks jäätmejaam kohalikus omavalitsuses või liikuva kogumispunkti korrapärane kättesaadavus;
- võimalikult paljude jäätmete liigiti kogumine ning võimalus viia jäätmejaama mistahes kodumajapidamisjätmeid;
- jäätmejaamade töötajate koolitamine, et tagada jäätmete ringlussevõtt, taaskasutamine ja nõuetekohane ohutu kõrvaldamine võimalikult suures ulatuses;
- veekindel sillutatud maa-ala ja äravoolava vee kogumine selle nõuetekohaseks puhastamiseks;
- kodanike lihtne juurdepääs jäätmejaamale (nt suur hulk elanikkonnast pääseb neile ligi ilma autota), samuti tänu liikuvatele/ajutistele kogumispunktidele;
- pikad lahtiolekuajad, et suurendada kodanike jaoks mugavust. Need võivad olenevalt aastaegadest erineda (eelkõige rohejäätmete puhul).

K o h a l d a t a v u s

Jäätmejaamade põhimõte on laialdaselt kohaldatav. Kogutavate jäätmevoogude lõplik ringlussevõetavus sõltub ka järgmise etapi turgude olemasolust.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i37) Jäätmejaamade arv 100 000 elaniku kohta.	b14) Vähemalt 1 000 elanikuga omavalitsusüksuse territooriumil on olemas vähemalt üks jäätmejaam või tagatud on liikuva kogumispunkti korrapärane kättesaadavus.
i38) Jäätmejaamades kogutavate jäätmeliikide arv.	
i32) Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist (jah/ei).	b15) Jäätmejaamades kogutakse vähemalt 20 eri liiki jäätmeid.
i39) Jäätmejaamad on kergesti juurdepääsetavad, nt ilma autota (jah/ei).	b16) Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist.

3.2.13. Jäätmete kogumise logistika optimeerimine

Parim keskkonnajuhtimistava on jäätmete kogumise logistika optimeerimine järgmiselt:

- võttes seal, kus see on asjakohane, autoveo asemel kasutusele alternatiivse kogumissüsteemi, näiteks pneumaatilise süsteemi linnapiirkondades;
- kasutades arvutipõhist marsruutide ja graafikute kavandamise (Computerised Vehicle Routing and Scheduling – CVRS) tehnoloogiat, et kogumisringe optimeerida;
- uurides koostöövõimalusi naabruskonna jäätmekäitlusorganisatsioonidega;
- tehes kütuse-/energiatarbimise ja/või CO₂-heite võrdlusanalüüsi;
- võttes võrgustiku kavandamise ja marsruutide optimeerimise algoritmides arvesse üht või mitut keskkonnaparametrit, näiteks kumulatiivset energianõudlust ja/või CO₂-heidet;
- paigaldades kogumissõidukitesse telemaatikaseadmed, et optimeerida marsruute reaajas GPSi põhjal, ning koolitades autojuhte keskkonnasäästliku sõidustiili omandamiseks.

K o h a l d a t a v u s

Kõik jäätmete kogumises osalevad organisatsioonid saavad logistikat mingil määral optimeerida (nt jäätmekonteinerite asukohtade kavandamisel). Mõnel juhul piirab meetmete võtmist aga olemasolev korralduslik struktuur (nt kehtivad lepingud jäätmete kogumise teenuste sisseostmiseks).

Kogumisstrateegia optimeerimise puhul on ringlussevõtu optimeerimine olulisem kui logistika optimeerimine.

Pneumaatilised jäätmekogumissüsteemid sobivad paremini tihedalt asustatud piirkondadesse ning neid on uusarenduspiirkondades lihtsam paigaldada kui olemasolevates linnapiirkondades.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i40) Kütusekulu ühe tonni kogutud jäätmete kohta ⁽¹⁾ (liitrit/t).	—
i41) Kasvuhoonegaaside heide ühe tonni kogutud jäätmete ja kilomeetri kohta (kg CO ₂ e/tkm).	

⁽¹⁾ Olenevalt kasutatavast jäätmekogumissüsteemist (nt sõidukid ja/või pneumaatiline kogumine, sõidukite liik) ja kättesaadavatest andmetest võivad selle näitaja kasulikud alternatiivid olla: primaarenergia tarbimine ühe tonni kogutud jäätmete kohta, kumulatiivne energianõudlus ühe tonni kogutud jäätmete kohta, kasvuhoonegaaside heide ühe tonni kogutud jäätmete kohta.

3.2.14. Vähese heitega sõidukid

Parim keskkonnajuhtimistava on vähendada jäätmekogumissõidukite kütusekulu ja heidet. Esmatähtsad tehnoloogilised lahendused on muu hulgas:

- automaatne seiskamis- ja käivitussüsteem ning mootori seiskamine tühikäigul;
- väikese veeretakistusega rehvid;
- hübriidsõidukid;
- spetsiaalsed maagaasi-/biometaanisõidukid või segakütuselised sõidukid (diisel/gaas);
- elektrisõidukid.

Ko h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on laialdaselt kohaldatav. Tanklate või laadimisjaamade olemasolu pole jäätmekogumissõidukite puhul nii suur probleem kui muude transpordiliikide puhul, sest nende sõidukitega läbitakse tavaliselt lühikesi vahemaid ja sõidukiparki juhitakse kesksest jäätmehooldlast, kus on võimalik tankida.

Surumaagaas on kõigis ELi liikmesriikides kättesaadav. Biometaan ei pruugi paljudes piirkondades kättesaadav olla, aga märgadest orgaanilistest jäätmetest (nt toidujäätmed) saab toota biogaasi, mida on võimalik vääristada transpordis kasutatavaks biometaaniks.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i42) Jäätmekogumissõidukite keskmine kütusekulu (liitrit/100 km).	b17) Jäätmekäitlusorganisatsiooni ostetavad või liisitavad uued jäätmekogumissõidukid on Euro 6 sõidukid ja kasutavad kütusena surumaagaasi või biogaasi või on hübriid- või elektrisõidukid.
i43) Euro 6 sõidukite osakaal terves jäätmekogumissõidukite pargis (%).	
i44) Osa jäätmekogumissõidukitest, mis on hübriid-, elektri-, maagaasi- või biogaasisõidukid (%).	

Laiendatud tootjavastutuse süsteemidega seotud parimad keskkonnajuhtimistavad

3.2.15. Tootjavastutusorganisatsioonide parim stiimulikasutus

Tootjavastutusorganisatsioonidele on parim keskkonnajuhtimistava parandada oma laiendatud tootjavastutuse süsteemi tulemuslikkust, luues (õiguslike nõudeid ületavad) stiimulid, millega suurendatakse laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kohaselt kogutavate jäätmete puhul liigiti kogumise, korduskasutamise ja ringlussevõtu määrasid. Tootjavastutusorganisatsioonide võetavad meetmed võivad hõlmata järgmist:

- kodanike motiveerimine sortima jäätmeid tekkekohas rohkem ja paremini, kasutades selleks uuenduslike teavituse-meetmeid, nagu territooriumidevahelised võistlused;
- tihe (finants-, tehnika- ja/või logistikavaldkonna) koostöö piirkondliku/kohaliku tasandi avaliku sektori asutustega;
- sotsiaal-majanduslike osalejatega tehtav koostöö toodete kogumiseks ja korduskasutamiseks;
- tootjate ajendamine disainima jätkusuutlikumaid tooteid (nt tasude kohandamise kaudu);
- laiendatud tootjavastutuse süsteemiga hõlmatud eri piirkondade keskkonnasaavutuste võrdlemine, nt piirkondliku/kohaliku tasandi avaliku sektori asutuste territooriumide tasandil.

K o h a l d a t a v u s

Tegelik mõju, mis tootjavastutusorganisatsioonil laiendatud tootjavastutusele on, sõltub riiklikust korraldusest ning rollide ja kohustuste õiguslikust jaotusest. Mõne stiimuli kohaldamiseks on vaja eraldada piisavalt rahalisi vahendeid. Selles võib oluliseks osutada tootjavastutusorganisatsiooni juhtimisstruktuur (kuulub tootjatele või mitte, tulunduslik või mittetulunduslik jne).

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i45) Ringlussevõtu määr (% kõigist laiendatud tootjavastutuse süsteemiga hõlmatud jäätmetest, mis tegelikult ringlusse võetakse või ringlussevõttu saadetakse).	
i46) Korduskasutamiseks ettevalmistamise määr (% kõigist laiendatud tootjavastutuse süsteemiga hõlmatud jäätmetest, mis sisendina korduskasutamiseks ettevalmistamise keskusesse saadetakse).	
i47) (Kohaldatav kohalikul tasandil konkreetses kohalikus piirkonnas, kus kehtib laiendatud tootjavastutuse süsteem:) laiendatud tootjavastutusega hõlmatud toodete osakaal segajäätmete hulgas koostise analüüsi põhjal (% segajäätmete üldkogusest).	—
i48) (Kohaldatav konkreetses riikliku, piirkondliku või kohaliku tasandi piirkonnas, kus pakendijäätmete puhul kehtib laiendatud tootjavastutuse süsteem:) laiendatud tootjavastutusega hõlmatud pakendite osakaal, mille suhtes kohaldatakse eraldi kogumise süsteemi (% laiendatud tootjavastutusega hõlmatud pakendite üldkogusest turul).	

Parimad keskkonnajuhtimistavad jäätmete käitlemisel

3.2.16. Segamini kergpakendijäätmete sortimine, et maksimeerida ringlussevõtu teel saadavat kvaliteetset toodangut

Kui kergpakendijäätmeid [st plast-, komposiit-, alumiinium- ja teraspakendid, mõnikord ka kiududest pakendid (paber ja papp)] kogutakse koos (segamini), on parim keskkonnajuhtimistava segamini pakendijäätmete põhjalik sortimine taaskasutamiskohas.

Tüüpilises tiip tasemel sortimisjaamas on viis peamist tehnilist osa:

- sisestamine ja ettevalmistamine: see hõlmab kottide avamist ja sisendmaterjali pidevat sisestamist;
- eelsortimine: see hõlmab sobimatute esemete eemaldamist;
- sortimine: see hõlmab mitut etappi, nt kiudude eraldamine pakenditest; kiudude sortimine; metallpakendite sortimine, kasutades magneteid, pöörisvooluseparaatoreid või röntgenit; plastpakendite esimene sortimine polümeeride kaupa (nt PET-pudelite eraldamine muudest plastpakenditest);
- põhjalik sortimine: see hõlmab sortimise lisaetappe, nagu polümeeride täiendav sortimine liikide kaupa (nt suure tihedusega polüetüleenid, polüpropüleenid) ja värvide kaupa, et väljundmaterjali kvaliteet vastaks turundutele. Auto- maatse või käsitsi sortimise abil tehakse kvaliteedikontroll;
- toodangu käitlemine: see etapp hõlmab toodangu pressimist pallideks ning toodangu säilitamist pallidena, lahtiselt või konteinerites; toodangu käitlemine võib hõlmata ka laadimistoiminguid järgmise etapi protsesside jaoks.

Kuna taaskasutamiskohad võtavad vastu ja sordivad tavaliselt erinevate kohalike kogumissüsteemidega kogutud jäätmeid, mille koostis on erinev, peavad tiip tasemel taaskasutamiskohad olema piisavalt paindlikud, et nende erinevustega tõhusalt toime tulla.

K o h a l d a t a v u s

Üldjuhul puuduvad takistused pakendijäätmete sortimisjaama ehitamiseks ja käitamiseks. Osana integreeritud jäätmeäitluse põhimõttest on aga vajalik hoolikas kavandamine (võttes eelkõige arvesse kehtivaid kogumissüsteeme, jaama võimsust ja turgude olemasolu sorditud materjalide jaoks). Oluline tegur, mis tuleb kindlaks teha, on jaama optimaalne võimsus. Samuti mõjutab jaama toiminguid, tulemuslikkust (nt sortimismäära) ja selle majanduslikku olukorda (nt töötlemiskulud, jäätmete ringlussevõetavast osast saadav tulu) sinna toodud kergpakendijäätmete ebapuhtuse määr.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiipsete võrdlusalused
i49) Jaama sortimismäär (% massist), mille arvutamiseks jagatakse ringlussevõttu saadatud materjalide aastane kogus töödeldud segapakendijäätmete aastase kogusega ⁽¹⁾ .	b18) Segamini kergpakendijäätmeid sortivate materjalide taaskasutamiskohtade sortimismäär on vähemalt 88 %.
i50) Energiatõhusus (kJ/t), mille arvutamiseks jagatakse jaama aastane energia kogutarbimine töödeldud segapakendijäätmete kogusega.	
i51) Kasvuhoonegaaside heide (t CO ₂ e/t), mille arvutamiseks jagatakse jaama aastane koguheide CO ₂ -ekvivalenttonnides (1. ja 2. tüüpi heide) töödeldud segapakendijäätmete kogusega.	

(¹) Selle näitaja võib arvutada kõigi segapakendijäätmete kohta, aga ka üksikute väljundvoogude kohta, tuginedes töödeldud segapakendijäätmete koostise analüüsile.

3.2.17. *Plastist segapakendijäätmete töötlemine, et maksimeerida ringlussevõtu teel saadavat kvaliteetset toodangut*

Parim keskkonnajuhtimistava on jaotada eraldi kogutud plastist segapakendijäätmed eraldi materjalivoogudeks, mis on võimalik muuta kvaliteetseks ringlussevõetud tooraineks ja ringlussevõetavateks toodeteks. See protsess koosneb järgmistest etappidest:

- painduvast plastist pakendijäätmete eraldamine jäikadest esemetest (kile sortimine), kasutades kileeraldajaid, trummeereraldajaid või ballistilisi eraldajaid, ning sellele järgnev manuaalne kvaliteedikontroll;
- plastpudelite ja muude jäikade esemete sortimine polümeeride ja värvide kaupa, kasutades optilisi sortimissüsteeme;
- sorditud kile ja järelejäänud jäikade esemete purustamine (eraldi voogudena) helvesteks, kasutades purusteid;
- helvesteks purustatud plastpakendite puhastamine, kasutades hõõrdumisel põhinevat puhastamist (kuiv- või märgpeenestussüsteemid);
- helvesteks purustatud plastpakendite eraldamine ja pesemine polümeeride ja värvide kaupa, kasutades optilisi sortimissüsteeme või tihedusel põhinevat eraldamise tehnoloogiaid;
- helveste pressimine graanuliteks.

K o h a l d a t a v u s

Tagada tuleb head jäätmekogumissüsteemid ja kogutud materjalide hea kvaliteet, et ringlussevõetav toodang sobiks turuleviimiseks. Ühtlasi muudab turu praegune suunatus keerukamatele mitmekihilistele ja mitmest materjalist koosnevale plasttoodetele segaplastjäätmete sortimise ja ümbertöötlemise palju keerulisemaks. Nagu ka eelneva parima keskkonnajuhtimistava puhul, puuduvad üldised takistused sellise käitluskoha ehitamiseks ja käitamiseks. Oluline on aga hoolikas kavandamine ja käitluskoha optimaalse võimsuse kindlakstegemine.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i52) Käitluskoha töötlemismäär (% massist), mille arvutamiseks jagatakse ringlussevõttu saadetud materjalide aastane kogus käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete aastase kogusega ⁽¹⁾ .	b19) Plastist segapakendijäätmeid töötlevate plasti taaskasutamiskohtade töötlemismäär on vähemalt 60 %.
i50) Energiatõhusus (k/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane energia kogutarbimine käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete kogusega.	
i51) Kasvuhoonegaaside heide (t CO ₂ e/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane koguheide CO ₂ -ekvivalenttonnides (1. ja 2. tüüpi heide) käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete kogusega.	
i53) Veetarbimine (m ³ /t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskohas kasutatud vee aastane kogus käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete kogusega.	

⁽¹⁾ Selle näitaja võib arvutada kõigi plastist segapakendijäätmete kohta, aga ka üksikute väljundvoogude kohta, tuginedes käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete koostise analüüsile.

3.2.18. Madratsite käitlemine, et parandada materjalide ringlussevõttu

Parim keskkonnajuhtimistava on olelusringi lõppu jõudnud madratsite desinfitseerimine ja lahti võtmine, eraldades ja sortides eri materjalid liikide kaupa.

Parimate tulemustega käitluskohtade puhul, kus olelusringi lõppu jõudnud madratseid käideldakse, võib esile tõsta viit peamist toimingut:

- sisestamine ja ladustamine: vastuvõtt (mahalaadimine) ja kuivas kohas ladustamine, et vältida saastumist; liikide kaupa sortimine;
- desinfitseerimine: keemiline või kuumtöötlemine steriliseerimiseks;
- lahti lõikamine: madratsi pealiskanga ja äärekantide lahti lõikamine;
- lahtivõtmine ja sortimine: eri materjalide eraldamine ja sortimine liikide kaupa;
- materjalide käitlemine: pallideks pressimise protsessid; toodangu säilitamine pallidena, lahtiselt (sortimisjäägid) või konteinerites (metallid) enne järgmise etapi protsesse (nt metallide ringlussevõtt).

Lahtivõtmis- ja sortimistoimingud võivad olla mehaanilised või (sagedamini) manuaalsed.

K o h a l d a t a v u s

Selle parima keskkonnajuhtimistava kohaldamisel pole olulisi tehnilisi takistusi. Käitlemisprotsessi lihtsuse tõttu pole vaja teha märkimisväärseid investeeringuid, isegi enim automeeritud protsesside puhul.

Madratsite ringlussevõttu takistavad eelkõige järgmised tegurid:

- majanduslikud tegurid, eelkõige prügilasse ladestamise väikesed kulud ja madratsitest saadud materjalide kehv kvaliteet, samuti vajadus hoida olelusringi lõppu jõudnud madratseid puhtas ja kuivas kohas ning tänapäevaste madratsite disain, mis ei võimalda neid kergesti lahti võtta;
- käitluskohtade väike võimsus, mida piirab selliste olelusringi lõppu jõudnud madratsite kogus, mis on võimalik käitluskohta ümbritsevas piirkonnas mõistlike veokuludega kokku koguda.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tippaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tippaseme võrdlusalused
i54) Käitluskoha sortimismäär (% massist), mille arvutamiseks jagatakse ringlussevõttu saadatud materjalide aastane kogus töödeldud madratsite aastase kogusega.	b20) Madratsite käitluskoha sortimismäär on vähemalt 91 %.
i50) Energiatõhusus (kJ/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane energia kogutarbimine töödeldud madratsite kogusega.	
i51) Kasvuhoonegaaside heide (t CO ₂ e/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane koguheide CO ₂ -ekvivalenttonnides (1. ja 2. tüüpi heide) käideldud madratsite kogusega.	

3.2.19. Imavate hügieenitoodete käitlemine, et parandada materjalide ringlussevõttu

Parim keskkonnajuhtimistava on käidelda eraldi kogutud imavaid hügieenitooted, et need ringlusse võtta.

Põhiprotsess on kuumtöötlemine autoklaavis. See on horisontaalne silindriline anum, milles imavad hügieenitooted desinfitseeritakse ja lahti võetakse. Tahke väljuv voog purustatakse seejärel ja eraldatakse mehaanilise protsessi käigus imavate hügieenitoodete komponentide põhjal kaheks: polüpropüleen- ja polüetüleenplastideks ning tsellulooskiududeks, mille saab saata ringlussevõttu.

K o h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on laialdaselt kohaldatav, sest erilisi geograafilisi ega tehnilisi takistusi pole. Mõned konkreetsed tingimused võivad aga mõjutada selle käitluslahenduse tehnilist ja majanduslikku teostatavust:

- imavate hügieenitoodete eraldi kogumise süsteemi rakendamine kui eeltingimus;
- minimaalne käitlusvõimsus 8 000 t/aastas;
- veokaugus kogumispiirkondade ja käitluskoha vahel ning prügilasse ladestamise ja põletamise kulud;
- rahvastikutihedus kogumispiirkonnas;
- jäätmekesoleku lakkamise kriteeriumid ja eeskirjad ning kohalik taaskasutusse võetud materjalide turg (plast ja tselluloos).

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tippaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tippaseme võrdlusalused
i55) Käitluskoha sortimismäär (% massist), mille arvutamiseks jagatakse ringlussevõttu saadatud materjalide aastane kogus töödeldud imavate hügieenitoodete aastase kogusega.	b21) Imavate hügieenitoodete käitluskohtade sortimismäär on vähemalt 90 %.
i50) Energiatõhusus (kJ/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane energia kogutarbimine töödeldud imavate hügieenitoodete kogusega.	

Keskkonnatoime näitajad	Tiipsete võrdlusalused
i51) Kasvuhoonegaaside heide (t CO ₂ e/t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskoha aastane koguheide CO ₂ -ekvivalenttonnides (1. ja 2. tüüpi heide) töödeldud imavate hügieenitoodete kogusega.	
i53) Veetarbimine (m ³ /t), mille arvutamiseks jagatakse käitluskohas kasutatud vee aastane kogus töödeldud imavate hügieenitoodete kogusega.	

3.3. Üldised keskkonnatoime näitajad tahkete olmejäätmete käitlemisel

Lisaks näitajatele, mis on seotud konkreetsete tahkeid olmejäätmeid puudutavate parimate keskkonnajuhtimistavadega, määratakse käesoleva dokumendi selles osas kindlaks keskkonnatoime näitajad, mida saab kasutada tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemide tulemuslikkuse hindamiseks.

Iga selles osas esitatud näitajaga hinnatakse üksnes teatavaid tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemi tulemuslikkuse aspekte. Tervikliku ülevaate saamiseks tuleks eri näitajaid analüüsida koos.

Üldise tahkete olmejäätmete käitlemise süsteemi näitajad

3.3.1. Tahkete olmejäätmete teke

Selle näitajaga mõõdetakse elaniku kohta (¹⁴) tekitatud tahkete olmejäätmete aastast üldkogust (¹⁵). See näitaja on kasulik jäätmetekke üldiste suundumuste ja jäätmetekke vältimise edendamiseks tehtud jõupingutuste tulemuste jälgimiseks.

Keskkonnatoime näitaja	Tiipsete võrdlusala
i56) Tahkete olmejäätmete teke (kilogrammides elaniku kohta aastas).	<p>b22) Aastane tahkete olmejäätmete teke hallataval territooriumil (kõigi erinevate olemasolevate jäätmekogumissüsteemidega kogutud jäätmed) on:</p> <ul style="list-style-type: none"> — väiksem kui 75 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest, (¹) kui lähtuda oma riigi olmejäätmete määratlusest, või — väiksem kui 360 kg elaniku kohta, kui võtta arvutuses arvesse üksnes järgmisi jäätmeliike (²): <ul style="list-style-type: none"> i) orgaanilised jäätmed/biojäätmed (nt rohejäätmed, toit, köögijäätmed), ii) segapakendid, iii) paber ja papp, iv) klaas, v) plast, vi) metall,

(¹⁴) Selle näitaja ning osades 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4 ja 3.3.7 esitatud näitajate arvutamisel võib elanike arvu asendada elanikkonna ekvivalendiga, kui oluline on võtta arvesse turiste. Elanikkonna ekvivalendi arvutamisel tuginetakse turistide arvule ajavahemikul, mida arvutamisel arvesse võetakse.

(¹⁵) Selle näitaja ning osades 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4 ja 3.3.7 esitatud näitajate arvutamisel võib tahkete olmejäätmete aastase üldkoguse asendada kodumajapidamisjäätmete aastase üldkogusega, kui andmed on teada üksnes kodumajapidamisjäätmete kohta.

Keskkonnatoime näitaja	Tiipiaseme võrdlusalus
	vii) suurjäätmed,
	viii) elektri- ja elektroonikaseadmete romud (elektroonikaromud)
	ning
	ix) segajäätmed.

(¹) Riigi ametiasutuste või Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) andmetel.

(²) Nimetatud jäätmeliigid valiti, kuna kohalikud jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted teostavad nende seiret ELis ühiselt ning kuna üldiselt on need kõige olulisemad tahkete olmejäätmete liigid (massi poolest).

Selle näitaja puhul võetakse arvesse kõiki tahkete olmejäätmete vooge, mida asjaomasel territooriumil eri kogumissüsteemidega liigiti kogutakse (nt kohtkogumine, jäätmejaamad, tänavakonteinerid). Piirkondades, kus ei toimu üksikasjalikku jäätmesiret või kus osa tekkivatest jäätmetest ei koguta ametliku olmejäätmete kogumise süsteemiga, võidakse tegelikku olukorda tahkete olmejäätmete teket puudutavate arvnäitajate põhjal alahinnata. Samuti mõjutavad seda näitajat välised tegurid, mis pole seotud jäätmekäitlusega asjaomas kohalikus piirkonnas, näiteks asukoht linna- või maapiirkonnas, sisemajanduse koguprodukt ja tarbimisharjumused, ilm ning turistide/igapäevaste pendeltöötajate märkimisväärne arv.

3.3.2. Kogutud tahkete segaolmejäätmete kogus

Selle näitajaga mõõdetakse kogutud tahkete segaolmejäätmete aastast kogust elaniku kohta. See näitaja on kasulik, et jälgida tahkete olmejäätmete liigiti kogumise süsteemi ja selle võimet juhtida tahked olmejäätmed eraldi kogutavatesse voogudesse, mis ringlussevõttu saadetakse. Kui võtta arvesse jäätmehierarhiat, käideldakse segajäätmeid eraldi kogutud jäätmeliikidega võrreldes üldiselt vähem eelistatud viisil.

Keskkonnatoime näitaja	Tiipiaseme võrdlusalus
(i57) Kogutud segaolmejäätmete kogus (kilogrammides elaniku kohta aastas).	—

Selle näitaja puhul võetakse arvesse segajäätmeid, mida tekkekohas ei sordita. Seda mõjutab see, kui suur osa jäätmetest, mis oleks tulnud tekkekohas sortida, kogutakse segajäätmetena, aga ka see, milliste jäätmeliikide eraldi kogumise süsteemi pole sisse seatud. Tahkete segaolmejäätmete kogus erineb seega märkimisväärselt olenevalt kehtestatud jäätmekogumissüsteemide laadist, nt kas biojäätmeid kogutakse eraldi või mitte ning milliseid biojäätmeid eraldi kogutakse. Samuti mõjutavad seda näitajat välised tegurid, mis pole seotud jäätmekäitlusega asjaomas kohalikus piirkonnas, näiteks asukoht linna- või maapiirkonnas, sisemajanduse koguprodukt ja tarbimisharjumused, ilm ning turistide/igapäevaste pendeltöötajate märkimisväärne arv.

3.3.3. Energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud tahked olmejäätmed

Selle näitajaga mõõdetakse selliste tahkete olmejäätmete aastast kogust elaniku kohta, mis põletatakse energia taaskasutamiseks ja/või kõrvaldatakse, näiteks ladestades need prügilasse või põletades need ilma energia taaskasutamiseteta. See näitaja on kasulik, et jälgida selliste tahkete olmejäätmete kogust, mida käideldakse jäätmehierarhia kohaselt ringlussevõttuga võrreldes vähem eelistatud viisil (st jäätmete energiakasutus ja/või jäätmete kõrvaldamine).

Keskkonnatoime näitaja	Tiipiaseme võrdlusalused
i58) Energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud jäätmed (kilogrammides elaniku kohta aastas).	b23) Energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud tahkete segaolmejäätmete aastane kogus on: — väiksem kui 15 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest (¹) või

Keskonnatoime näitaja	Tiiprase võrdlusalused
	— väiksem kui 70 kg elaniku kohta.

(¹) Riigi ametiasutuste või Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) andmetel.

Selle näitaja puhul võetakse arvesse kõiki tahkete olmejäätmete vooge, mis saadetakse segajäätmetena otse või pärast eeltöötlemist (nt mehaanilis-bioloogiline töötlemine) energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele. Samuti hõlmab see näitaja liigiti kogutud jäätmete sortimisest/ringlussevõtust pärit jääke, mida pole võimalik ringlusse võtta ning mis saadetakse energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele. Kui teave liigiti kogutud jäätmete sortimisest/ringlussevõtust pärit jääkide kohta, mida ringlusse ei võeta, pole kättesaadav, võib selle näitaja arvutada osaliselt, esitades üksnes energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud segajäätmete koguse. Sellisel juhul märgib kohalik jäätmevaldkonna ametiasutus (või jäätmekäitlusettevõtte) selgelt, milliseid elemente arvutuses arvesse võetakse ja milliseid arvesse ei võeta (¹⁶).

Samuti mõjutavad seda näitajat välised tegurid, mis pole seotud jäätmekäitlusega asjaomases kohalikus piirkonnas, näiteks asukoht linna- või maapiirkonnas, sisemajanduse koguprodukt ja tarbimisharjumused, ilm ning turistide/igapäevaste pendeltöötajate märkimisväärne arv.

3.3.4. Kõrvaldamisele saadetud tahked olmejäätmed

Selle näitajaga mõõdetakse selliste tahkete olmejäätmete aastast kogust elaniku kohta, mis saadetakse kõrvaldamisele, näiteks põletades need ilma energiakasutusega või ladestades need prügilasse. See näitaja on kasulik, et jälgida, kas tahkete olmejäätmete käitlemine on jäätmehierarhias tõusnud: kui kõrvaldamisele saadetud jäätmete kogus väheneb, on järelikult jäätmeteket paremini välditud, rohkem jäätmeid korduskasutamiseks ette valmistatud, ringlusse võetud või energiakasutusse saadetud.

Keskonnatoime näitaja	Tiiprase võrdlus
i59) Kõrvaldamisele saadetud jäätmed (kilogrammides elaniku kohta aastas).	b24) Kõrvaldamisele saadetud tahkete olmejäätmete aastane kogus on: — väiksem kui 2 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest või — väiksem kui 10 kg elaniku kohta.

Selle näitaja puhul võetakse arvesse kõiki tahkete olmejäätmete vooge, mis saadetakse segajäätmetena otse või pärast eeltöötlemist (nt mehaanilis-bioloogiline töötlemine) kõrvaldamisele. Samuti hõlmab see näitaja liigiti kogutud jäätmete sortimisest/ringlussevõtust pärit jääke, mida pole võimalik ringlusse võtta ning mis saadetakse kõrvaldamisele. Kui teave liigiti kogutud jäätmete sortimisest/ringlussevõtust pärit jääkide kohta, mida ringlusse ei võeta, pole kättesaadav, võib selle näitaja arvutada osaliselt, esitades üksnes kõrvaldamisele saadetud segajäätmete koguse. Sellisel juhul märgib kohalik jäätmevaldkonna ametiasutus (või jäätmekäitlusettevõtte) selgelt, milliseid elemente arvutuses arvesse võetakse ja milliseid arvesse ei võeta.

Samuti mõjutavad seda näitajat välised tegurid, mis pole seotud jäätmekäitlusega asjaomases kohalikus piirkonnas, näiteks asukoht linna- või maapiirkonnas, sisemajanduse koguprodukt ja tarbimisharjumused, ilm ning turistide/igapäevaste pendeltöötajate märkimisväärne arv.

(¹⁶) Näiteks võrdlus b23 viitab üksnes segajäätmetena kogutud tahketele olmejäätmetele, mis saadetakse energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele.

Jäätmevoogude põhised näitajad

3.3.5. Konkreetse jäätmevoogu kogumismäär

Selle näitajaga mõeldetakse, kui suur osa konkreetse jäätmeliigi (nt plast, metall, paber ja papp, klaas ja segapakendid) hinnangulisest üldkogusest on eraldi kogutud. See näitaja on kasulik, et jälgida, kui tõhus jäätmete liigiti kogumise süsteem ringlussevõetavate jäätmeliikide kogumisel on.

Keskonnatoime näitaja	Tiipsete võrdlusalused
i60) Konkreetse jäätmevoogu kogumismäär (%).	<p>b25) Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud klaasijäätmete kogumismäär on kõrgem kui 90 %.</p> <p>b26) Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud paberi ja papi kogumismäär on kõrgem kui 85 %.</p> <p>b27) Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud metallijäätmete kogumismäär on kõrgem kui 75 %.</p> <p>b28) Segapakendijäätmete kogumismäär on kõrgem kui 65 %.</p>

Selle näitaja arvutamiseks jagatakse see osa eraldi kogutavast jäätmevoost, mis on tegelikult eraldi kogutud, sama jäätmeliigi hinnangulise kogutekega; viimase arvutamiseks analüüsitakse segajäätmete koostist ⁽¹⁷⁾.

Seda näitajat võib mõne jäätmeliigi puhul (nt plastpudelid) mõjutada tagatisrahasüsteemi olemasolu, mille korral ei saa andmeid kohalikul tasandil eristada. Sellisel juhul oleks tegelik kogumismäär arvutatud määrast kõrgem, sest tagatisrahasüsteemi kaudu kogutud jäätmete kogust pole liigiti kogutavaid jäätmeid käsitlevas kohaliku tasandi jäätmestatistikas esitatud.

3.3.6. Konkreetse jäätmevoogu ebapuhtuse määr

Selle näitajaga mõeldetakse muude kui sihtmaterjalide osakaalu konkreetse eraldi kogutavas jäätmevoos. See näitaja on kasulik, et jälgida jäätmete liigiti kogumise tõhusust, hinnates valesti sortitud jäätmete osakaalu ringlussevõetavate jäätmete hulgas.

Keskonnatoime näitaja	Tiipsete võrdlusalused
i61) Konkreetse jäätmevoogu ebapuhtuse määr (%).	—

⁽¹⁷⁾ Näiteks eraldi kogutavate klaasijäätmete kogumismäär arvutatakse järgmiselt:

$$\text{Klaasi kogumismäär} = \frac{\text{eraldi kogutud klaas (kg)}}{\text{klaasijäätmete koguteke (kg)}}$$

Kus:

klaasijäätmete koguteke = eraldi kogutud klaas (kg) + klaas segajäätmete hulgas (kg)

klaas segajäätmete hulgas (kg) = segajäätmete üldkogus (kg) x klaasi osakaal segajäätmetes (%)

Klaasi osakaal segajäätmetes (%) arvutatakse segajäätmete koostise analüüsi põhjal.

Selle näitaja puhul võetakse arvesse valesti sortitud jäätmete kogust (mis tuleneb valesti sortimisest tekkekohas ning mille leidmiseks tuginetakse liigiti kogutud jäätmete koostise analüüsile) liigiti kogutud ringlussevõetavate jäätmete hulgas. Liigiti kogutud ringlussevõetavate jäätmete ebapuhtuse määr onoleb ka kasutatavast liigiti kogumise süsteemist, nt tagatistrahastüsteemi kaudu kogutud plastpudelite ebapuhtus on väga väike, aga segamini kogutud kergpakendite oma oluliselt suurem.

3.3.7. Biojäätmelised segajäätmete hulgas

Selle näitajaga mõõdetakse biojäätmeliste aastast kogust segajäätmete hulgas elaniku kohta. See näitaja on kasulik, et hinnata, kui suurt osa biojäätmelised ei sortita tekkekohas õigesti ega koguta biojäätmeliste eraldi kogumise süsteemi kaudu või kasutata elanike poolt kodus/kogukonnas kompostimiseks.

Keskonnatoime näitaja	Tiiprase võrdlusalus
i62) Biojäätmelised segajäätmete hulgas (kilogrammides elaniku kohta aastas).	b29) Biojäätmeliste aastane kogus segajäätmete hulgas on väiksem kui 10 kg elaniku kohta.

Biojäätmeliste kogus segajäätmete hulgas arvutatakse segajäätmete koostise analüüsi abil. Biojäätmeliste kogus segajäätmete hulgas onoleb ka sellest, millist süsteemi biojäätmeliste eraldi kogumiseks kasutatakse, nt millist liiki biojäätmelised eraldi kogutakse ja kas elanikel on kodus/kogukonnas kompostimise võimalus.

3.4. Parimad keskkonnajuhtimistavad ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisel

Selles osas esitatud parimad keskkonnajuhtimistavad on seotud ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisega.

3.4.1. Ehitus- ja lammutusjäätmete integreeritud kavad

Kohalikele omavalitsustele on parim keskkonnajuhtimistava töötada välja ja rakendada ehitus- ja lammutusjäätmete integreeritud kavasid, mille puhul:

- kaasatakse kohaliku ehitustööstuse sidusrühmi, elanike esindajaid, kohalikke ettevõtjate ühendusi ja asjakohaseid avaliku sektori osalisi;
- seatakse ehitusprojektide puhul esikohale jäätmetekke vältimine, kasutades tööstusele ja ametiasutustele suunatud vahendeid, nagu lammutamist käsitlevad tegevusjuhised ja keskkonnahoidlikke riigihankeid käsitlevate asjakohaste sätete järgimise edendamine;
- kehtestatakse teatava suurusega ehitusplatside suhtes jäätmete sortimise ja käitlemise miinimumnõuded, nt ehitusplatsi jäätmekava olemasolu nõue või teatavate jäätmeliikide eraldamise nõue;
- tehakse kindlaks tulevased jäätmevood ja nende suurused ning tagatakse, et kohalikus linnaarenduskavas on eraldatud ehitus- ja lammutusjäätmete kogumiseks ja käitlemiseks piisavalt alasid;
- arvutatakse välja kogukulud ja rakendamise mõju;
- kehtestatakse eesmärgid, mis on kaugemaleulatavamad kui ELi või riiklikud ehitus- ja lammutusjäätmete ringlussevõtu eesmärgid, ning asjakohased seire- ja nõuete täitmise tagamise mehhanismid;
- kehtestatakse meetmed ebaseadusliku ladestamise vältimiseks ja antakse selgeid suuniseid (nt VKEdele, elanikele ja sellistele jäätmetekitajatele, kes tekitavad ehitus- ja lammutusjäätmeid väga väikeses koguses) ehitus- ja lammutusjäätmete õige käitlemise kohta.

K o h a l d a t a v u s

Ehitus- ja lammutusjätmeid käsitlevate kohalike jäätmekavade koostamine ja rakendamine on vahend, mida piirkonnad ja suured omavalitsusüksused sageli kasutavad.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskonnatoime näitajad	Tiiptaseme võrdlusalused
i63) Osa kõigist kogutud ehitus- ja lammutusjätmetest, mis on nõuetekohaselt eraldatud ja suunatud korduskasutusse, ringlussevõttu või taaskasutusse (%).	b30) Rakendatakse ehitus- ja lammutusjätmete integreeritud kava, milles on seatud eesmärgiks saavutada 2020. aastaks ehitus- ja lammutusjätmete ringlussevõtu määr vähemalt 80 % ning kehtestatud sätted seire- ja nõuete täitmise tagamise mehhanismide kohta.
i64) Korduskasutamise eesmärgil tehakse lammutamiseel-seid auditeid (jah/ei).	

3.4.2. Ehitus- ja lammutusjätmete polüklooritud bifeniüüliga (PCB) saastumise vältimine

Kui demonteeritakse, lammutatakse või renoveeritakse 1950., 1960. ja 1970. aastatel ehitatud hooneid, sildu ja rajatisi, võivad ehitus- ja lammutusjätmed olla saastunud polüklooritud bifeniüülidega, mis takistab nende ringlussevõttu.

Jäätmevaldkonna ametiasutustele on parim keskkonnajuhtimistava lisada ehitus- ja lammutusjätmete kavasse (vt osa 3.4.1) sätted, mis hõlmavad järgmist:

- lammutatava, demonteeritava või renoveeritava hoone, silla või rajatise eelauditi tegemine ja plaani koostamine, et teha kindlaks PCBsid sisaldava materjali (nt hermeetikud) olemasolu;
- PCBsid sisaldavate materjalide eraldamine ülejäänud ehitus- ja lammutusjätmetest;
- PCBsid sisaldavate eemaldatud materjalide eraldi kogumine ja nõuetekohane kõrvaldamine.

K o h a l d a t a v u s

Ehitus- ja lammutusjätmete eest vastutavad jäätmevaldkonna ametiasutused saavad seda parimat keskkonnajuhtimistava laialdaselt kohaldada. Väikesed tööd, mille käigus tekib vähem kui üks tonn ehitus- ja lammutusjätmeid või mis hõlmavad vähem kui 10 m² hoone pindalast, võib ehitus- ja lammutusjätmete kava PCBde kindlakstegemist ja eraldamist käsitlevate sätete kohaldamisalast välja arvata.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskonnatoime näitajad	Tiiptaseme võrdlusalused
i65) Ehitus- ja lammutusjätmete kava hõlmab sätteid PCBsid sisaldavate materjalide kindlakstegemise, eraldamise ja kogumise kohta (jah/ei).	—

3.4.3. Kohalikud süsteemid kodanike eemaldatavate asbestijätmete nõuetekohaseks käitlemiseks

Jäätmevaldkonna ametiasutustele ja jäätmekäitlusettevõtetele on parim keskkonnajuhtimistava tagada, et asbesti sisaldavaid ehitus- ja lammutusjätmeid, mida elanikud erahoonetest ilma spetsialiseerunud ettevõtte sekkumiseta väikestes kogustes eemaldavad, käideldakse nõuetekohaselt. Selleks saavad nad tagada järgmise:

- selged juhised tingimuste kohta (nt puudub tolmu levimise oht), mis peavad olema täidetud, et eraomanik saaks asbesti sisaldava materjali eemaldada, ning selle kohta, kuidas ehituspaika asbesti eemaldamiseks ette valmistada;
- suunised eeskirjade kohta, mida eraomanik peab järgima, et kindlustada lähedal asuvate elanike tervis ja ohutus asbesti eemaldamise ajal;
- sertifitseeritud ettevõtete loetelu või teave asbesti sisaldavate jätmete kogumispunktide kohta;
- tihedalt suletavate kahekordsete kottide kättesaadavus (kogumiseks/kõrvaldamiseks) asbesti eemaldavatele elanikele;

— kas nõuetekohased kogumispunktid (nt jäätmejaamas) või tasuta kodust äraveo teenused.

Kõige edumeelsemad kohalikud omavalitsused lähevad veelgi kaugemale ning kehtestavad strateegia, et hinnata asbesti esinemist oma territooriumil, aidata eraomanikel kavandada nõuetekohaseid meetmeid ning hoida end kursis kogu hoonetes leiduva asbestiga isegi enne selle eemaldamist.

K o h a l d a t a v u s

See parim keskkonnajuhtimistava on kohaldatav üksnes teatava tsemendiga ühendatud asbesti puhul (näiteks asbesttsemendist katused, sein- ja laekatted; asbesti sisaldavad vihmaveetorud ja -rennid jne) heade tingimuste (puudub tolmu levimise oht) ja väga väikeste koguste korral. Sellise tsemendiga ühendatud asbesti, mille puhul on olemas tolmu levimise oht, ning muul viisil kasutatud asbesti, eelkõige väiksema tihedusega (või murenevad/pudenevad) materjalid, sealhulgas isoleerplaadid, isolatsiooni või pihustatud asbesti, peab alati eemaldama ja kõrvaldama spetsialiseerunud ettevõtte.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i66) Asbestijäätmete kogumispunktide arv 100 000 elaniku kohta.	b31) Elanike eemaldatud asbestijäätmete jaoks on olemas vähemalt üks kogumispunkt 100 000 elaniku kohta või pakutakse tasuta äravedu kodust.
i67) Süsteemi abil kogutud asbesti üldkogus, mida väljendatakse massina (tonnides) või pindalana (m ²).	
i68) Selliste asbesti kogumiseks/kõrvaldamiseks ette nähtud tihedalt suletavate kottide arv, mida elanikud on kasutanud.	

3.4.4. Kipsplaadijäätmete töötlemine ringlussevõtu edendamiseks

Jäätmekäitlusettevõtetele on parim keskkonnajuhtimistava töödelda kipsplaadijäätmeid, et kipsi taaskasutada. Kipsplaadijäätmete töötlemine kipsi taaskasutamise eesmärgil koosneb tavaliselt järgmistest etappidest (hästi eraldatud kipsplaadijäätmete puhul): vastuvõtmine, visuaalne kontroll ja klassifikatsioon, sobimatu materjali (nt metalli) eraldamine, (vajaduse korral) plaatide jaotamine suuruse alusel, paberi ja kipsi eraldamine (peenestamis- ja sõelumisprotsessi käigus) ning kipsi sõelumine. Saadud kipsi (tavaliselt kuni 25 % kogusisaldusest) saab seejärel kasutada uute kipsplaatide tootmiseks.

K o h a l d a t a v u s

Selle parima keskkonnajuhtimistava kohaldamisel pole tehnilisi takistusi. Seevastu leidub märkimisväärseid majanduslikke takistusi: kipsplaadijäätmete ringlussevõetavus sõltub sellest, kui hästi need on tekkekohas muudest jäätmetest eraldatud⁽¹⁸⁾. Kehv eraldatus vähendab kulutõhusust. Kulud, mis kaasnevad kipsplaadijäätmete veoga pikkade vahemaade taha, võivad samuti majanduslikku otstarbekust mõjutada.

S e o n d u v a d k e s k k o n n a t o i m e n ä i t a j a d j a t i p p t a s e m e v ö r d l u s a l u s e d

Keskkonnatoime näitajad	Tiip taseme võrdlusalused
i69) Materjali taaskasutamise määr kipsplaadijäätmete käitlemise kohas (%).	—

3.4.5. Ehitus- ja lammutusjäätmete töötlemine ümbertöödeldud täitematerjalide tootmiseks

Ehitus- ja lammutusjäätmeid käitlevatele jäätmekäitlusettevõtetele on parim keskkonnajuhtimistava taaskasutada ehitus- ja lammutusjäätmetes sisalduvat betooni ümbertöödeldud täitematerjalina. See protsess toimub käitistes ja koosneb tavaliselt järgmistest etappidest (hästi eraldatud ehitus- ja lammutusjäätmete puhul): saabuvate ehitus- ja lammutusjäätmete vastuvõtmine, iseloomustamine ja liigitamine, (käsitsi) eelvalimine, suurte materjalide väljasõelumine, magneteraldus, peene materjali väljasõelumine, purustamine, sõelumine ja sekundaarne purustamine.

⁽¹⁸⁾ Mõnel juhul ei pruugi jäätmete eraldamine ehitusplatsil ruumipiirangute tõttu võimalik olla. Sellistes olukordades võib kipsplaadijäätmete eeltöötlemine ja eraldamine enne nende töötlemist toimuda muudes kohtades.

Ehitus- ja lammutusjäätmete inertsete elementide ringlussevõetavus sõltub sellest, kui hästi need on tekkekohas muudest jäätmetest eraldatud ⁽¹⁹⁾. Kehva eraldatuse korral pole ehitus- ja lammutusjäätmete töötlemine kulutõhus.

Ko h a l d a t a v u s

Selle parima keskkonnajuhtimistava kohaldatavusel pole erilisi piiranguid seni, kuni ehitus- ja lammutusjäätmeid ehitusplatsidel tõhusalt sortitakse.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tiptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i70) Materjali taaskasutamise määr ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemise kohas (%).	—
i71) Ümbertöödeldud betoonist täitematerjali aastane turustatav kogus (t/aastas).	—

3.5. Parimad keskkonnajuhtimistavad tervishoiujäätmete käitlemisel

Selles osas esitatud parimad keskkonnajuhtimistavad on seotud tervishoiujäätmete käitlemisega.

Tervishoiujäätmete eraldatusega seotud parimad keskkonnajuhtimistavad

3.5.1. Tervishoiujäätmete eraldamise edendamine tervishoiuasutustes

Tervishoiujäätmete käitlemise keskkonnamõju on võimalik märkimisväärselt vähendada, eelkõige seades eesmärgiks tavajäätmete tekke parema vältimise, nende tõhusama eraldamise ja käitlemise, pöörates seejuures nõuetekohast tähelepanu ohutusele. Tervishoiujäätmeid käitlevatele ettevõtetele on parim keskkonnajuhtimistava:

- korraldada tervishoiuasutustes jäätmeauditeid, et parandada teadmisi eri jäätmeliikidest ja praegustest jäätmekäitlustavadest;
- aidata tervishoiuasutusi nende jäätmekäitlussüsteemi kindlaksmääramisel, kehtestades selged suunised sortitavate jäätmeliikide kohta;
- korraldada koolitusi, et suurendada tervishoiuasutuste töötajate teadlikkust ning selgitada jäätmete sortimise eeskirju (koolitused peaksid olema kohandatud vastavalt tervishoiuasutuse töötajate eri rollidele ning nende käigus tuleks pöörata erilist tähelepanu nõuete rikkumistele, mis on tuvastatud auditite käigus või tervishoiujäätmete käitlemisel tervishoiujäätmeid käitleva ettevõtte poolt);
- jagada teabematerjale (plakatid, märgised konteineritel jne), et tervishoiuasutuse töötajaid juhustega aidata;
- jälgida tegevuse tulemusi ja mõju, määrates kindlaks tulemuslikkuse põhinäitajad (sealhulgas seoses riskijuhtimise ja rahalise kokkuhoiuga);
- rakendada uuenduslikke tehnilisi lahendusi, millega vähendatakse jäätmekäitlussüsteemi üldist keskkonnamõju, näiteks seoses tervishoiujäätmete kogumise konteinerite korduskasutamisega.

Tervishoiuasutustes tekkinud jäätmete parem sortimine võimaldab suurendada ringlussevõttu, sest sellega välditakse tavajäätmete, sealhulgas ringlussevõetavate jäätmete (nt trükitud paber, plastpudelid) ekslikku sattumist ohtlike jäätmete hulka.

Ko h a l d a t a v u s

Tervishoiujäätmeid käitlevate ettevõtete jaoks pole selle parima keskkonnajuhtimistava kohaldamisel erilisi piiranguid. Võetavate meetmete valik ja edu sõltuvad aga suuresti tervishoiuasutuste pühendumusest paremale tervishoiujäätmete käitlemisele.

⁽¹⁹⁾ Mõnel juhul ei pruugi jäätmete eraldamine ehitusplatsil ruumipiirangute tõttu võimalik olla. Sellistes olukordades võib ehitus- ja lammutusjäätmete eeltöötlemine ja eraldamine toimuda muudes kohtades, enne kui neid ümbertöödeldud täitematerjalide tootmiseks töötlemale hakatakse.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i72) Ettevõtte kliendiks oleva tervishoiuasutuse selliste töötajate osakaal, kes on viimase kahe aasta jooksul osalenud jäätmealasel koolitusel (%).	—
i73) Ettevõtte kliendiks oleva tervishoiuasutuse töötajate antud õigete vastuste osakaal koolitusele järgnevatel jäätmete käitlemist tervishoiuasutuses käsitlevates hindamisuuringutes (%).	
i74) Tervishoiuasutuses kogutavate konkreetsete jäätmeliikide kogumismäärad voodikoha või patsiendi kohta (kilogrammides patsiendi kohta päevas).	

3.5.2. Tervishoiujäätmete kogumine kodumajapidamistes

See parim keskkonnajuhtimistava puudutab kohalike omavalitsuste ja/või jäätmekäitlusettevõtete rakendatavaid kogumissüsteeme, mille eesmärk on koguda kodumajapidamistes tekkinud ohtlikke tervishoiujäätmeid, eelkõige teravaid vahendeid ja nõelu, mida on kasutatud kodus ravis.

Parim keskkonnajuhtimistava on võtta kasutusele eraldi süsteem tervishoiujäätmete kogumiseks kodumajapidamistest, et tagada ohutu ja keskkonnasäästlik tervishoiujäätmete kogumine ja käitlemine, tehes järgmist:

- hinnates tekkivate tervishoiujäätmete koguseid;
- tagades sobivad kogumiskastid;
- valides kogumismeetodid ja -sageduse vastavalt kohalikele tingimustele;
- kaasates sidusrühmi, sealhulgas üldiselt apteekke ja muid tervishoiuvaldkonna osalisi (nagu arstid ja õed), patsiente, kelle ravi toimub kodus, ja meditsiinitööstust;
- kehtestades tervishoiujäätmete kogumise süsteemi raames kontrollid ja parandusmeetmed.

Kohaldatavus

See parim keskkonnajuhtimise tava on kohaldatav kõigi kohalike omavalitsuste ja/või jäätmekäitlusettevõtete puhul.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tiptaseme võrdlusalused
i75) Kodumajapidamistes tekkinud tervishoiujäätmete kogumispunktide arv 10 000 elaniku kohta ja liigiti (jäätmejaamad, apteegid, tänavakonteinerid).	—
i76) Selliste kogumiskastide arv, mis on ette nähtud kodumajapidamistes tekkinud tervishoiujäätmete jaoks ning mis on kättesaadavad kogumispunktides või tellimuse alusel.	
i77) Kodumajapidamistest kogutud tervishoiujäätmete kogus (kilogrammides elaniku kohta aastas).	
i78) Tervishoiujäätmete (nt teravate vahendite) osakaal kodumajapidamisjäätmetes (%).	

Parimad keskkonnajuhtimistavad tervishoiujäätmete käitlemisel

3.5.3. Alternatiivsed tervishoiujäätmete käitlemise meetodid

Ohutuskaalutlustel on kõrgel temperatuuril põletamine kõige levinum tervishoiujäätmete käitlemise meetod; sellel meetodil on aga märkimisväärne keskkonnamõju, näiteks suur energiatarbimine, loodusvarade ammendumine ja heide. On ka alternatiivseid käitlemismeetodeid, millega on samuti võimalik tagada probleemsete jäätmevoogude (nt nakkusohhtlikud jäätmed, anatoomilised jäätmed, teravad esemed ja ravimijäätmed) ohutus ning saavutada parem keskkonnatoime kui kõrgel temperatuuril põletamise korral, näiteks tänu väiksemale energiatarbimisele või paremale ressursitõhususele (tervishoiujäätmete ringlussevõtu määra tõstmine).

Kui tervishoiujäätmete käitlemiseks kasutatakse alternatiivseid meetodeid, on parim keskkonnajuhtimistava täita järgmised kriteeriumid:

- autoklaavis töötlemine:
  - optimaalne eraldamine tekkekohas;
  - sisendi osakeste ühesugune suurus;
  - auruga steriliseerimine ja samaaegne või sellele järgnev purustamine;
  - kuivatamine pärast töötlemist;
  - võimaluse korral väljundi jaotamine materjalivoogude kaupa ning selle ringlussevõttu saatmine;
  - sobiliku ringlussevõtuks kõlbmatu väljundi põletamine energiakasutuseks;
- mikrolainetega töötlemine:
  - optimaalne eraldamine tekkekohas;
  - vee lisamine sisendile;
  - kuivatamine pärast töötlemist;
  - võimaluse korral väljundi jaotamine materjalivoogude kaupa ning selle ringlussevõttu saatmine;
  - sobiliku ringlussevõtuks kõlbmatu väljundi põletamine energiakasutuseks;
- keemiline töötlemine:
  - optimaalne eraldamine tekkekohas;
  - väljund ei kuulu ohtlike jäätmete hulka või seda töödeldakse optimaalse taaskasutamise eesmärgil;
  - steriliseerimisaine on protsessi raames ringlusse võetav;
  - võimaluse korral väljundi jaotamine materjalivoogude kaupa ning selle ringlussevõttu saatmine;
  - sobiliku ringlussevõtuks kõlbmatu väljundi põletamine energiakasutuseks;

K o h a l d a t a v u s

Kõrgel temperatuuril põletamine on endiselt kõige sagedasem tervishoiujäätmete käitlemise meetod. Alternatiivsete käitlemisviiside kohaldatavust mõjutavad neli tegurit: tekkekohas sortimine, alternatiivsete käitlusmeetodite ohutuse tagamine teatavate eraldatud jäätmeliikide käitlemisel, optimaalne toimimisvõimsus põletamise puhul ning riiklik õigusraamistik tervishoiujäätmete käitlemise valdkonnas.

Seonduvad keskkonnatoime näitajad ja tipptaseme võrdlusalused

Keskkonnatoime näitajad	Tipptaseme võrdlusalused
i79) Osa tervishoiujäätmetest, mida neid jäätmeid käitlev ettevõtte töötleb alternatiivsete meetoditega (%).	
i80) Alternatiivsete meetoditega töödeldavate tervishoiujäätmete kogus (tunnis, päevas või tsüklis töödeldavad tervishoiujäätmed kilogrammides).	—
i81) Veetarbimine alternatiivsete meetoditega töödeldud jäätmete kilogrammi kohta (liitrit/kg).	

4. SOOVITUSLIKUD SEKTORI KESKKONNATOIME PÕHINÄITAJAD

Järgmises tabelis on esitatud valik jäätmeäitlussektori keskkonnatoime põhinäitajaid, nendega seotud võrdlusalused ja viited asjakohastele parimatele keskkonnajuhtimistavadele. Need on osa kõigist 3. jaos nimetatud näitajatest.

Tabel 4.1

Keskkonnatoime põhinäitajad ja tippaseme võrdlusalused jäätmeäitlussektoris

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tippaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
VALDKONNAÜLESED PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISTAVAD							
Kehtestatud on üldeesmärgid jäätmeäitlussüsteemi täiustamiseks	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmeäitlustevõtted	Kehtestatud on üldeesmärgid jäätmeäitlussüsteemi täiustamiseks (nt käesolevas dokumendis kindlaks määratud näitajate põhjal).	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Kehtestatud on integreeritud jäätmeäitlusstrateegia, mis hõlmab pikaajalisi (st 10–20 aasta) ja lühiajalisi (st 1–5 aasta) üldeesmäärke jäätmeäitlussüsteemi toimivuse parandamiseks ning mis vaadatakse korrapäraselt läbi (vähemalt iga kolme aasta tagant).	3.1.1
Jäätmeäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatakse süsteemselt olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vajaduse korral viiakse ellu olelusringi hindamine.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmeäitlustevõtted	Jäätmeäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatakse süsteemselt olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vajaduse korral viiakse ellu olelusringi hindamine.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus Heide	Jäätmeäitlusstrateegia väljatöötamisel ja rakendamisel kohaldatakse süsteemselt olelusringil põhinevat lähenemisviisi ja vajaduse korral viiakse ellu sihtotsustarbelised olelusringi hindamisele tuginevad uuringud.	3.1.2
Kohalikul tasandil kasutatakse majandushoobasid, et edendada head käitumistava.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmeäitlustevõtted	Kohalikul tasandil kasutatakse majandushoobasid (nt maksud ja maksude kohandamine, tootemaksud, jäätmemaksud, laiendatud tootjavastutuse süsteemid ja tagatisrahasüsteemid), et edendada jäätmetekke vältimise ja jäätmeäitluse valdkonnas head käitumistava.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus Heide	— Kohalikul tasandil rakendatakse süsteemselt maksude kehtestamise ja kohandamise, tootemaksud, jäätmemaksud, laiendatud tootjavastutuse süsteemide ja tagatisrahasüsteemide näol majandushoobasid, et saavutada kohalikus jäätmeäitlusstrateegias seotud eesmärgid.	3.1.3

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiiptaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnanajuhtimistava (2)
						— Kohaliku omavalitsuse territooriumil korraldatavate festivalide ja suurte avalike ürituste puhuks on kohalik omavalitsus kehtestanud klaaside, tasside, taldrikute ja söögiriistade tagatistsüsteemi.	
Rakendatakse asjakohaseid uusimaid tehnikaid, mida on kirjeldatud osas 3.1.4 loetletud viitedokumentides.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Rakendatakse uusimaid tehnikaid, mida on kirjeldatud osas 3.1.4 loetletud viitedokumentides ja mida organisatsioon peab asjakohaseks.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus Heide	Ei ole asjakohane	3.1.4

PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISTAVAD TAHKETE OLMEJÄÄTMETE KÄITLEMISEL

Tahkete olmejäätmete käitlemise aastased kogukulud elaniku kohta	Eurot elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Tahkete olmejäätmete käitlemise aastased kogukulud asjaomases kohalikus piirkonnas, võttes arvesse kõiki jäätmekäitlustappe ja -toiminguid (elaniku kohta aastas).	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed	Ei ole asjakohane	3.2.1
Segajäätmete koostise analüüsimise sagedus	Kuud Aastad	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Kui sageli analüüsitakse segajäätmete (esindusliku proovi) koostist (üks koostise analüüs iga # kuu või aasta tagant).	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Segajäätmete koostist analüüsitakse vähemalt neli korda aastas (eri aastaegadel) iga kolme aasta tagant või pärast mistahes olulist muutust jäätmekäitlussüsteemis.	3.2.2

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiiprase võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Kehtestatud on jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Asjaomases kohalikus piirkonnas on kehtestatud jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Kehtestatud on jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem, mille kohaselt peavad kasutajad katma vähemalt 40 % kuludest olenevalt kogutud segajäätmete kogusest (kg või m ³), jäätmekonteinerite suurusest ja/või kogumiskordade arvust.	3.2.3
Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem hõlmab jäätmejaamadesse viidavaid jäätmeid.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem hõlmab jäätmeid, mida jäätmekäitluste teemi kasutajad viivad jäätmejaamadesse.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteem hõlmab ka jäätmejaamadesse viidavaid jäätmeid.	3.2.3
Teadlikkuse suurendamise kulutatud summa elaniku kohta aastas	Eurot elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Aastased kulud teadlikkuse suurendamise meetmetele asjaomases kohalikus piirkonnas jagatuna elanike arvuga.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Teadlikkuse suurendamise kampaaniaid korraldatakse süsteemselt eri sihtrühmade jaoks (nt õpilased, üldsus, jäätmejaamade kasutajad) ning summa, mis iga aasta teavitustegevuseks eraldatakse, on vähemalt 5 eurot elaniku kohta.	3.2.5
Jäätmenõustajate arv 100 000 elaniku kohta	Arv/100 000 elaniku kohta	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Jäätmenõustajate arv 100 000 elaniku kohta asjaomases kohalikus piirkonnas	Hallatav territoorium või teenindatav elanikkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Loodud on jäätmenõustajate võrgustik, kuhu kuulub vähemalt üks nõustaja 20 000 elaniku kohta.	3.2.6
Osa elanikkonnast, kes tegeleb kodus/kogukonnas kompostimisega või kellel on kogukonnas kompostimise võimalus	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Selliste elanike osakaal asjaomases kohalikus piirkonnas kogu elanikkonnas, kes tegelevad kodus kompostimisega või kellel on kogukonnas kompostimise võimalus	Hallatav territoorium või teenindatav elanikkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Kõigil elanikel on biojäätmete eraldi kogumise või biojäätmete kodus ja kogukonnas kompostimise võimalus.	3.2.7

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiiptaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Kehtestatud on kohalik jäätmetekke vältimise kava, sealhulgas pika- ja lühiajalised eesmärgid ning korrapärase järelevalve sätted.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tevõtted	Kehtestatud on kohalik jäätmetekke vältimise kava, sealhulgas pika- ja lühiajalised eesmärgid ning korrapärase järelevalve sätted.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Jäätmetekke vältimisel on strateegiline tähtsus jäätmekäitlusstrateegias, mis hõlmab kohalikku jäätmetekke vältimise programmi, millega toetatakse pikaajaliste (st 10–20 aasta) ja lühiajaliste (st 1–5 aasta) jäätmetekke vältimise eesmärkide täitmist ning mis hõlmab korrapärase järelevalve sätteid.	3.2.8
Korduskasutamiseks kogutud olemusringi lõppu jõudnud toodete ja korduskasutamiseks ettevalmistamiseks saadetud jäätmete arv või kogus	Kg/aastas Arv aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tevõtted	Korduskasutamiseks kogutud olemusringi lõppu jõudnud toodete ja korduskasutamiseks ettevalmistamiseks saadetud jäätmete arv või kogus (st hulk või mass) aastas	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.9
Korduskasutuskeskuste/kogukondlike parandustöökodade aastane klientide arv	Arv aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tevõtted	Korduskasutuskeskuste ja kogukondlike parandustöökodade aastane klientide arv	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.9
Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist.	Jah/ei	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tevõtted	Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Jäätmejaamades on olemas toodete/materjalide vahetamiseks ette nähtud alad, mille eesmärk on edendada korduskasutamist.	3.2.9 3.2.12
Osalusmäär	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tevõtted	Jäätmekogumissüsteemi kasutava elanikkonna osakaal (%); andmed on tavaliselt kättesaadavad hinnangute ja uuringute põhjal, selle põhjal, kui tihti ringlussevõetavate jäätmete konteiner kogumiseks välja jäetakse jne.	Hallatav territoorium või teenindatav elanikkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.10

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiipseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Osa kohalikust piirkonnast, kus kehtib konkreetne jäätmekogumissüsteem	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Osa kohalikust piirkonnast, kus kehtib konkreetne jäätmekogumissüsteem, nt selliste linnalade osakaal, kus tahkeid olmejäätmeid kohtkogutakse	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Kogu tahkete olmejäätmete käitlemise territooriumil on kehtestatud kohtkogumine vähemalt nelja jäätmeliigi puhul.	3.2.10
Jäätmejaamade arv 100 000 elaniku kohta	Arv/100 000 elanikku	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Jäätmejaamade arv 100 000 elaniku kohta asjaomases kohalikus piirkonnas	Hallatav territoorium või teenindatav elanikkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.12
Jäätmejaamades kogutavate jäätmeliikide arv	Arv	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Jäätmejaamades kogutavate jäätmeliikide arv.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Jäätmejaamades kogutakse vähemalt 20 eri liiki jäätmeid.	3.2.12
Kasvuhoonegaaside heide ühe tonni kogutud jäätmete ja kilomeetri kohta	Kg CO ₂ e/tkm	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Konkreetsel ajavahemikul jäätmete kogumisel tekkinud kasvuhoonegaaside koguheide jagatuna kogutud jäätmete kogusega ja jäätmekogumissõidukite läbitud vahemaaga samal ajavahemikul.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Heide Energiatõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.13
Jäätmekogumissõidukite keskmine kütusekulu	Liitrit/100 km	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Kogu jäätmekogumissõidukites kasutatud kütus jagatuna konkreetsel ajavahemikul läbitud koguvahemaaga (sadades kilomeetrites).	Organisatsioon	Jäätmed Heide Energiatõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.14

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiip taseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Euro 6 sõidukite osakaal terves jäätmekogumissõidukite pargis	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Euro 6 sõidukite arv jäätmekogumissõidukite pargis jagatuna jäätmekogumissõidukite koguarvuga selles sõidukipargis.	Organisatsioon	Energiatõhusus Heide	Jäätmekäitlusorganisatsiooni ostetavad või liisitavad uued jäätmekogumissõidukid on Euro 6 sõidukid ja kasutavad kütusena surumaagaasi või biogaasi või on hübriid- või elektrisõidukid.	3.2.14
Laiendatud tootjavastutusega hõlmatud toodete osakaal segajäätmete hulgas koostise analüüsi põhjal	%	Tootjavastutusorganisatsioonid, jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Laiendatud tootjavastutusega hõlmatud toodete osakaal segajäätmete hulgas koostise analüüsi põhjal	Hallatav terriitorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.2.15
Segamini kergpakendijäätmete sortimise määr käitluskohas	%	Käitluskohade käitajad	Ringlussevõttu saadetud materjalide aastane kogus jagatuna töödeldud segapakendijäätmete aastase kogusega. Selle näitaja võib arvutada kõigi segapakendijäätmete kohta, aga ka üksikute väljundvoogude kohta.	Sortimisjaam	Jäätmed Materjalitõhusus	Segamini kergpakendijäätmeid sortivate materjalide taaskasutamiskohtade sortimismäär on vähemalt 88 %.	3.2.16
Plastist segapakendijäätmete töötlemise määr käitluskohas	%	Käitluskohade käitajad	Ringlussevõttu saadetud materjalide aastane kogus jagatuna käitluskohas töödeldud plastist segapakendijäätmete aastase kogusega. Selle näitaja võib arvutada kõigi plastist segapakendijäätmete kohta, aga ka üksikute plasti väljundvoogude kohta (nt polüetüleenid, suure tihedusega polüetüleenid, polüpropüleenid).	Käitluskoht	Jäätmed Materjalitõhusus	Plastist segapakendijäätmeid töötlevate plasti taaskasutamiskohtade töötlemismäär on vähemalt 60 %.	3.2.17

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja ⁽¹⁾	Tiiptaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava ⁽²⁾
Madratsite sortimise määr	%	Käitluskohtade käitajad	Ringlussevõttu saadetud materjalide aastane kogus jagatuna töödeldud madratsite aastase kogusega	Sortimisjaam	Jäätmed Materjalitõhusus	Madratsikäitluskohtade sortimismäär on vähemalt 91 %.	3.2.18
Imavate hügieenitoodete sortimise määr	%	Käitluskohtade käitajad	Ringlussevõttu saadetud materjalide aastane kogus jagatuna töödeldud imavate hügieenitoodete aastase kogusega	Sortimisjaam	Jäätmed Materjalitõhusus	Imavaid hügieenitooteid käitlevate käitluskohtade sortimismäär on vähemalt 90 %.	3.2.19

ÜLDISED KESKKONNATOIME NÄITAJAD SEoses TAHKETE OLMEJÄÄTMETEGA

Tahkete olmejäätmete teke	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Tekkinud tahkete olmejäätmete aastane üldkogus jagatuna elanike arvuga	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Aastane tahkete olmejäätmete teke hallataval territooriumil (kõigi erinevate olemasolevate jäätmekogumissüsteemidega kogutud jäätmed) on: — väiksem kui 75 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest, kui lähtuda oma riigi olmejäätmete määratlusest, või	3.3.1
---------------------------	---------------------------------	--	--	--	--------------------------	---	-------

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiiptaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
						<p>— väiksem kui 360 kg elaniku kohta, kui võtta arvutuses arvesse üksnes järgmisi jäätmeliike:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) orgaanilised jäätmed/ biojäätmed (nt rohejäätmed, toit, köögi-jäätmed), ii) segapakendid, iii) paber ja papp, iv) klaas, v) plast, vi) metall, vii) suurjäätmed, viii) elektri- ja elektroonika-seadmete romud (elektroonikaromud) <p>ning</p> <ul style="list-style-type: none"> ix) segajäätmed. 	
Kogutud tahkete segaolme-jäätmete kogus	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Kogutud tahkete segaolmejäätmete aastane kogus jagatuna elanike arvuga	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.3.2

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiipseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud tahked olmejäätmed	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Selliste tahkete olmejäätmete aastane kogus, mis saadetakse põletamisele jäätmete energiasutuseks ja/või kõrvaldatakse (näiteks ladestades need prügilasse või põletades need ilma energiasutusega), jagatuna elanike arvuga.	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Energiakasutusse ja/või kõrvaldamisele saadetud tahkete segaolmejäätmete aastane kogus on: — väiksem kui 15 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest või — väiksem kui 70 kg elaniku kohta.	3.3.3
Kõrvaldamisele saadetud tahked olmejäätmed	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Selliste tahkete olmejäätmete aastane kogus, mis saadetakse kõrvaldamisele (näiteks põletades need ilma energiasutusega või ladestades need prügilasse), jagatuna elanike arvuga.	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Kõrvaldamisele saadetud tahkete olmejäätmete aastane kogus on: — väiksem kui 2 % riigi keskmisest olmejäätmete tekkest või — väiksem kui 10 kg elaniku kohta.	3.3.4
Konkreetsed jäätmevoogude kogumismäär	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Osa eraldi kogutavast jäätmevoost, mis on tegelikult eraldi kogutud, jagatuna sama jäätmeliigi hinnangulise kogutekkega; viimase arvutamiseks analüüsitakse segajäätmete koostist.	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	— Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud klaasjäätmete kogumismäär on kõrgem kui 90 %. — Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud paberi ja papi kogumismäär on kõrgem kui 85 %.	3.3.5

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiipseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnanajuhtimistava (2)
						<ul style="list-style-type: none"> — Eraldi ühe jäätmevoona (st mitte segajäätmete kogumissüsteemiga) kogutud metallijäätmete kogumismäär on kõrgem kui 75 %. — Segapakendijäätmete kogumismäär on kõrgem kui 65 %. 	
Konkreetsed jäätmevoobepuhtuse määr	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Muude kui sihtmaterjalide osakaal konkreetses eraldi kogutavas jäätmevoos	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.3.6
Biojäätmete segajäätmete hulgas	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Biojäätmete aastane kogus segajäätmete hulgas (arvutatuna segajäätmete koostise analüüsi põhjal) jagatuna elanike arvuga	Hallatav territoorium või asjaomane kohalik piirkond	Jäätmed Materjalitõhusus	Biojäätmete aastane kogus segajäätmete hulgas on väiksem kui 10 kg elaniku kohta.	3.3.7

PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISTAVAD EHTUS- JA LAMMUTUSJÄÄTMETE KÄITLEMISEL

Osa kõigist kogutud ehitus- ja lammutusjäätmetest, mis on nõuetekohaselt eraldatud ja suunatud korduskasutusse, ringlussevõttu või taaskasutusse	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Nõuetekohaselt eraldatud ja korduskasutusse, ringlussevõttu või taaskasutusse suunatud ehitus- ja lammutusjäätmete aastane kogus jagatuna ehitus- ja lammutusjäätmete üldkogusega	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Rakendatakse ehitus- ja lammutusjäätmete integreeritud kava, milles on seatud eesmärgiks saavutada 2020. aastaks ehitus- ja lammutusjäätmete ringlussevõtu määr vähemalt 80 % ning kehtestatud sätted seire- ja nõuete täitmise tagamise mehhanismide kohta.	3.4.1
--	---	--	---	--	--------------------------	--	-------

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja (1)	Tiipseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava (2)
Asbestijäätmete kogumispunktide arv 100 000 elaniku kohta	Arv/100 000 elaniku	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitlustevõtted	Asbestijäätmete kogumispunktide arv 100 000 elaniku kohta asjaomases kohalikus piirkonnas	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed Materjalitõhusus	Elanike eemaldatud asbestijäätmete jaoks on olemas vähemalt üks kogumispunkt 100 000 elaniku kohta või pakutakse tasuta äravedu kodust.	3.4.3
Materjali taaskasutamise määr kipsplaadijäätmete käitlemise kohas	%	Käitluskohtade käitajad	Kipsplaadijäätmete käitlemise kohas töödeldud kipsplaadijäätmete üldkogus, millest on lahutatud taaskasutusest kõrvale jääv kogus ja mis on jagatud töödeldud kipsplaadijäätmete üldkogusega	Käitluskoht	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.4.4
Materjali taaskasutamise määr ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemise kohas	%	Käitluskohtade käitajad	Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemise kohas töödeldud ehitus- ja lammutusjäätmete üldkogus, millest on lahutatud taaskasutusest kõrvale jääv kogus ning mis on jagatud töödeldud ehitus- ja lammutusjäätmete üldkogusega	Käitluskoht	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.4.5

PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISTAVAD TERVISHOIUJÄÄTMETE KÄITLEMISEL

Tervishoiuasutuses kogutavate konkreetsete jäätmeliikide kogumismäärad voodikoha või patsiendi kohta	Kilogrammi patsiendi kohta päevas Kilogrammi voodikoha kohta päevas	Jäätmekäitlustevõtted	Kogutud konkreetset liiki jäätmete päevane kogus jagatuna patsientide või voodikohtade arvuga tervishoiuasutuses	Tervishoiuasutus	Jäätmed Materjalitõhusus	Ei ole asjakohane	3.5.1
--	--	-----------------------	--	------------------	--------------------------	-------------------	-------

Näitaja	Tavaühikud	Peamine sihtrühm	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	EMASi vastav põhinäitaja ⁽¹⁾	Tiiptaseme võrdlusalus	Vastav parim keskkonnajuhtimistava ⁽²⁾
Kodumajapidamistest kogutud tervishoiujäätmete kogus	Kilogrammi elaniku kohta aastas	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Selliste kodumajapidamistest tekkinud tervishoiujäätmete aastane kogus, mis on kogutud elanikelt tervishoiujäätmete eraldi kogumiseks ette nähtud süsteemiga, jagatuna elanike arvuga	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed	Ei ole asjakohane	3.5.2
Tervishoiujäätmete osakaal kodumajapidamisjäätmetes	%	Jäätmevaldkonna ametiasutused ja jäätmekäitluste tegevõtted	Tervishoiujäätmete osakaal kodumajapidamisjäätmetes leituna esindusliku proovi koostise analüüsi põhjal.	Hallatav territoorium või organisatsioon	Jäätmed	Ei ole asjakohane	3.5.2

⁽¹⁾ EMASi põhinäitajad on loetletud määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisas (punkti C alapunkt 2).

⁽²⁾ Numbrid viitavad käesoleva dokumendi osadele, kus asjaomast parimat keskkonnajuhtimistava on kirjeldatud või kus asjaomane näitaja on esitatud.